

Siiri Merto

Yhteisöteatteriprojektin prosessi

Case: Taiteen Sulattamo, Euroopan Unionin solidaarisuushanke

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituotanto

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

29.4.2024

Tiivistelmä

Tekijä:	Siiri Merto
Otsikko:	Yhteisöteatteriprojektin prosessi, case: Taiteen Sulattamo, Euroopan Unionin solidaarisuushanke
Sivumäärä:	35 sivua + 5 liitettä
Aika:	29.4.2024
Tutkinto:	Kulttuurituotanto (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Johanna Niemi

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, jonka tavoitteena on selittää, mitä yhteisöteatteri on ja minkälaisiin asioihin tulee kiinnittää huomiota yhteisöteatteriproduktion prosessissa ja sen suunnittelussa. Tapaustutkimus tehtiin seuraamalla Taiteen Sulattamon yhteisöteatteriprojektia, joka pohjautuu Euroopan Unionin solidaarisuushankkeeseen.

Taiteen Sulattamo, Helsingin Malmilla sijaitseva taide- ja mielenterveysjärjestö, toimii työn tilaajana. Järjestön tarkoitus on edistää mielenterveyttä taidelähtöisin keinoin esimerkiksi projektien ja taidepajojen avulla. Tutkimus pohjautuu Taiteen Sulattamon yhteisöteatteriprojektin prosessin alkuvaiheisiin ja ryhmän muotoutumiseen.

Tässä työssä tutkin sitä, miten prosessi on lähtenyt käyntiin, miten yhteistyö Taiteen Sulattamon ja projektin taiteellisen ohjaajan välillä on toiminut ja missä vaiheessa ryhmän muotoutuminen on. Annan kehitysehdotuksia seuraavia yhteisöteatteriprojekteja varten, joita järjestetään joko Taiteen Sulattamon yhteisön kanssa tai muiden yhteisöiden kanssa.

Tietopohja perustuu yhteisöteatterille ja siihen liitetyille asioille, kuten kulttuurihyvinvoinnille, yhteisöiden ja osallisuuden määrittelyille sekä ryhmädynamiikalle. Aineistoa tähän työhön hankin kahden haastattelun ja havainnoinnin pohjalta. Niiden tarkoitus oli tutkia Taiteen Sulattamon yhteisöteatteriprojektia ja sen tämänhetkistä tilaa, ryhmän muotoutumisen vaihetta ja sitä, mitä olisi voinut tehdä toisin.

Työn lopputuloksena on lista asioista, joita on hyvä pohtia yhteisöteatterin prosessia suunnitellessa ja jotka tämän tapaustutkimuksen aikana nousivat esiin. Näitä asioita on muun muassa suunnitelmallisuus ja kommunikaatio sekä työntekijöiden vastuu osallisuudesta ja ryhmän muodostamisesta. Työ on tarkoitettu niin Taiteen Sulattamon henkilökunnalle kuin yhteisöteatterin ohjaajille ja yhteisöteatterin parissa työskenteleville kulttuurituottajille.

Avainsanat: yhteisöteatteri, kulttuurituotanto, kulttuurihyvinvointi, yhteisöt, osallisuus, ryhmädynamiikka

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Siiri Merto
Title: The Process in a Community Theater Project, Case: Taiteen Sulattamo, European Union's Solidarity Project
Number of Pages: 35 pages + 5 appendices
Date: 29 April 2024

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Cultural Management
Instructor: Johanna Niemi

This thesis is a case study aiming to explain what community theatre is and what aspects should be considered in the process and planning of community theatre projects. The case study was conducted by observing Taiteen Sulattamo's community theatre project, which is based on the European Union's solidarity project.

Taiteen Sulattamo, an art and mental health organization located in Malmi, Helsinki, serves as the commissioner for this work. The organization's purpose is to promote mental well-being through artistic means, including art projects and art workshops. The research focuses on the initial stages of Taiteen Sulattamo's community theatre project and the formation of the group.

In this study, I investigate how the process has started, how the collaboration has been between Taiteen Sulattamo and the project's artistic director, and at what stage the group forming is at the moment. I provide development suggestions for future community theatre projects, whether organized with Taiteen Sulattamo's community or with other communities.

The theoretical foundation is based on community theatre and related topics, such as cultural well-being, definitions of community and participation, and group dynamics. Data for this study were collected through two interviews and an observation. The purpose was to examine Taiteen Sulattamo's community theatre project, its current state of formation, and explore alternative approaches.

The outcome of this work is a list of considerations for planning community theatre processes. These include aspects like planning, communication, and the responsibility of employees in fostering participation and group formation. The study is intended for both Taiteen Sulattamo's staff and community theatre directors and cultural producers working in community theatre.

Keywords: community theater, cultural management, art and culture in health and care, communities, participation, group dynamics

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tietopohja	3
2.1	Yhteisötaiteen määrittely	3
2.1.1	Soveltava taide	5
2.1.2	Osallistava taide	6
2.1.3	Devising-teatteri	7
2.2	Yhteisöt ja osallisuus	8
2.2.1	Yhteisö	8
2.2.2	Osallisuus	9
2.3	Pienryhmän dynamiikka	11
2.4	Kulttuurihyvinvointi	14
3	Opinnäytetyön tilaaja: Taiteen Sulattamo	16
3.1	Taiteen Sulattamo	16
3.2	Solidaarisuushanke	18
4	Tutkimuskysymykset	19
5	Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät	20
5.1	Prosessikuvaus	21
5.2	Lähestymistapa	24
5.3	Aineiston hankinta	25
5.4	Aineiston hallinta	26
6	Taiteen Sulattamon solidaarisuushanke	27
6.1	Hankkeen käynnistyminen ja ryhmän muodostuminen	27
6.2	Taiteen Sulattamon ja ohjaajan välinen yhteistyö	28
6.3	Yhteisöteatteriprojektin prosessissa huomioitavia asioita	29
7	Yhteisöteatteriprojektin prosessin suunnittelun apulista	33
8	Pohdinta ja arviointi	34
	Lähteet	37
	Liitteet	40

Liite 1: Haastattelukysymykset, Haastattelu 1	40
Liite 2: Haastattelukysymykset, Haastattelu 2	41
Liite 3: Tutkittavan informointilomake	42
Liite 4: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	46
Liite 5: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	47

1 Johdanto

Seuratessani tällä hetkellä tapahtuvia leikkauksia niin kulttuurialalta kuin sosi-aali- ja terveysalalta, olen miettinyt, kuinka vähäisenä kulttuurin ja taiteen vaiku-tuksia pidetään. Kun katson opiskelijatovereitani ja itseäni kulttuurialalla, koen epävarmuutta tulevaisuudesta ja pelkoa omasta ammatillisesta tulevaisuudes-tani. Pelkään, että kulttuurialalla vajotaan tilaan, jossa menetämme työmme merkityksellisyyden ja intohimon palon. Tämän sakean tunteen vallitessa, pää-tin kirjoittaa jostain, mikä on mielestäni merkityksellistä kulttuurialalla ja jolla on silmin nähtäviä vaikutuksia.

Minua on jo pitkään kiinnostanut kulttuurihyvinvointi. Olisin toivonut, että kulttuu-rituotannon tutkinto-ohjelmassa olisi syvennytty siihen enemmän, joten tutustuin aiheeseen itsenäisesti ja osallistuin Taiteen Sulattamon järjestämään kulttuuri-hyvinvoinnin seminaariin syksyllä 2023. Silloin tiesin, että haluan kirjoittaa opin-näytetyöni jonkun sellaisen tilaajan kanssa, joka pyrkii toiminnallaan edistä-mään ihmisten hyvinvointia kulttuurin kautta. Otin siis yhteyttä Taiteen Sulatta-moon, Helsingin Malmilla sijaitsemaan taide- ja mielenterveysjärjestöön.

Järjestössä minulle esiteltiin esittävän taiteen projekti, jonka tarkoituksena on tukea osallistujien mielenterveyttä, mutta myös antaa osallistujille mahdollisuus kertoa katsojille esityksensä kautta, mitä he itse haluavat mielenterveydestään kertoa. Olin otettu, että sain olla Taiteen Sulattamalla seuraamassa juuri esittä-vän taiteen ryhmää, sillä minulla on aikaisempaa kokemusta ammattiteatte-reista. Sain haastaa omia ajatuksiani esittävästä taiteesta ja itseilmaisusta sekä avartaa mieltäni yhteisöteatterin tuotannon kautta.

Erytisesti huomioni kiinnittyy tässä työssä esittävään taiteeseen, erityisesti teat-teriin, ja mielenterveyskuntoutujille tarkoitettuun yhteisötaiteeseen. Tämän työn lopussa olevat tulokset ja kehityskohteet on tarkoitettu niin kulttuurituottajille

kuin kenelle tahansa, joka suunnittelee yhteisöteatteriprojektia. Toivon sen olevan avuksi myös työn tilaajalle, Taiteen Sulattamolle, kun he suunnittelevat jatkossa toteutettavia teatteritaidepajoja ja teatteriprojekteja.

Tästä työstä lukija voi saada uusia näkökulmia yhteisöllisten projektien suunnitteluvaiheeseen tutkimalla Taiteen Sulattamalla järjestettyä yhteisöteatteriprojektia, miten se on sujunut ja mitä opin tietopohjan kautta. Työn päätutkimuskysymyksenä tässä työssä on: ”Mihin asioihin tulee erityisesti kiinnittää huomiota yhteisöteatteriprojektin prosessin suunnitteluvaiheessa?”.

Tässä työssä tutkin yhteisöteatteria, kulttuurihyvinvointia sekä niihin liittyviä sosiaalisia piirteitä, kuten osallisuutta ja ryhmän toimintaa. Kulttuurituottaja voi toimia taidepajojen tai yhteisötaideprojektien ohjaajana ja siksi on tärkeää ymmärtää myös ihmisten käyttäytymistä ja sitä, miten osallisuutta lisätään ja kuinka pienryhmä toimii. Työn prosessiin kuuluu tekemäni havainnointi ja kaksi haastattelua, joiden tuloksien ja tietopohjan kautta hankkimani tiedon avulla teen listan asioista, jotka kannattaa ottaa huomioon, kun suunnitellaan yhteisöteatteriprojektia ja sen prosessia.

Kulttuurituottajilta löytyy monenlaista osaamista ja mahdollisuuksia toimia erilaisten tuotantojen mahdollistajana, minkä takia he ovat tärkeä osa esimerkiksi järjestötoimintaa. Esimerkiksi Taiteen Sulattamolla on aina ollut kulttuurituottaja töissä. Tämä kävi ilmi, kun tein toista haastatteluani tätä opinnäytetyötä varten. Mielestäni useissa kulttuurituottajissa asuu sisäinen kehittäjä, joka osaa katsoa asioita kriittisin silmin ja kykenee luomaan muutosta, mikä on erityisen tärkeää millä tahansa sektorilla.

Toivon tällä työllä innostavani muita kulttuurituottajia kulttuurihyvinvoinnin ja yhteisötaiteen pariin. Pyrin antamaan peruskäsityksen siitä, millaisia asioita niissä on hyvä huomioida. Tämä työ on tarkoitettu sinulle, joka olet kiinnostunut yhteisötaiteesta, kulttuurihyvinvoinnista ja, kuten minä, uskot kulttuurin vaikuttavuuteen ja tärkeyteen.

2 Tietopohja

Opinnäytetyöni tietopohjan tarkoituksena on avata tässä työssä olevia käsitteitä sekä tilaajan alaa. Tietopohjaa valikoidessani valitsin aiheikseni yhteisöteatterin, yhteisön ja osallisuuden sekä osallistamisen, ryhmäytymisen sekä tilaajan toiminta-alan, joka pohjautuu kulttuurihyvinvoinnille. Pääasiassa tietopohjaa valikoidessani mietin asioita, jotka kiinnostavat minua ja joita lukijan on hyvä ymmärtää kehittämistyön ohessa.

Kulttuurituotantoon tämä työ liittyy siinä mielessä, että kulttuurituottaja voi työskennellä yhteisötaiteen tuottajana tai ohjaajana ja ylipäätään kulttuurihyvinvoinnin parissa erilaisissa tehtävissä. Yhteisöteatteriprojekteja suunniteltaessa on hyvä ymmärtää, mitä asioita tulee ottaa huomioon, mihin tulee varautua ja mikä on kulttuurin vaikutus ihmisten terveyteen. Lisäksi tässä kappaleessa käsittelen ryhmädynamiikkaa ja pienryhmän muodostumisen prosessia, jotka rinnastan havainnoimaani yhteisöteatterin projektiin ja siihen, miten ryhmäytyminen on toteutunut suhteessa tietopohjasta saamaani tietoon.

2.1 Yhteisötaiteen määrittely

Yhteisötaiteen määrittely on monimutkaista ja siitä puhuttaessa käytetään monia erilaisia nimityksiä. Yleisesti yhteisötaiteen voi määrittellä perustuvan tietynlaiseen arvopohjaan, asenteeseen ja työtapaan. Sen pohjana toimii ajatus taiteen saavutettavuudesta, siitä, että jokaisella on oikeus taiteeseen ja kuka tahansa osaa ja voi tehdä taidetta. (Jussilainen, 2019.)

Yhteisötaiteesta puhuttaessa on tärkeää ymmärtää, että sen tuotantoa ei johda yksittäinen ihminen, esimerkiksi taitelija, joka työstää teosta johonkin tiettyyn suuntaan. Sen sijaan performanssi on yhteisönä tuotettu ja sen tuotos on melko avoin, mutta siihen voi liittyä jokin tematiikka, johon yhteisö tuo omaa materiaalia. (Kuppers, 2019, s. 4.) Taiteen soveltavan käytön asiantuntija Anna Jussilainen haastatteli artikkeliaan ”Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä”

varten yhteisötaiteen tekijää Anniina Aunolaa, joka ilmaisi, että yhteisötaide syntyy taitelijan ja osallistujien dialogisena yhteistyönä ja sitä tehdään heidän kanssaan, eikä heitä varten. Haastattelussa Aunola toteaa, että yhteisölle viety taide ei ole yhteisötaidetta. (Jussilainen, 2019.)

Yhteisöperformanssi (*community performance*) pyrkii luomaan muutosta yksilöissä, kuten voimaannuttamaan heitä, mutta se myös muuttaa sosiaalisia rakenteita. Monien yhteisötaiteen asiantuntijoiden mukaan yhteisötaide on poliittista. Sillä saattaa olla tavoitteena taiteellisella ilmaisulla ymmärtää erilaisia elämän olosuhteita ja tuoda niitä näkyväksi (Kuppers, 2019, s. 5). Kaikki yhteisötaiteen projektit eivät kuitenkaan pyri sosiaaliseen muutokseen vaan toimivat hyvinvoinnin tukena (Houston, 2002; 2005, Jussilainen, 2019 mukaan). Hyvinvointia onkin ajateltava osana ihmisen kokonaisuutta.

Yhteisöteatterin tunnuspiirteiksi kuvataan osallistaminen ja muutoksen mahdollisuus, tutkimuksellisuus, sitoutuminen ja paikallisuus, kuulluksi tuleminen sekä toiminnallisuus ja aihekeskeisyys. Esittävien taiteiden asiantuntija Marjo-Riitta Ventolan mukaan osallisuus on yksilön ”-- liittymistä yhteiseen prosessiin, keskusteluun ja erilaisten tulevaisuuden mahdollisuuksien hahmottamiseen” (Ventola 2005, s. 50–53). Syvennyn yhteisöiden ja osallistamisen määritelmään tarkemmin kappaleessa 2.2.

Yhteisöteatterin prosessi eli kehityskulku tai matka, joka kuljetaan esityksen tekemiseksi, käsitetään yhtä tärkeäksi tai jopa tärkeämmäksi kuin itse lopullinen teos. Yhteisöteatterissa on usein tietty tematiikka, jota seurataan prosessin edetessä ja jota tarkastellaan taiteen avulla. Draamaa voidaan käyttää niin tutkimusprosesseissa, kuten kehittävien tutkimusmenetelmien tukena, mutta myös elämän ilmiöiden tarkastelun apuna niin metodina kuin myös aineiston hankinnan ja analysoinnin apuna (Ventola, 2005, s. 50).

Yhteisötaide korostaa paikallisuutta ja edellyttää ohjaajalta sitoutumista työskentelyyn yhteisön oman kulttuurin kanssa. Yhteisön kulttuuri tuo esityksen es-

teettiset arvot sen sijaan, että estetiikka perustuisi yleisiin taidekäsitteisiin. (Ventola, 2005, s. 51.) Toisaalta ohjaajan on ymmärrettävä valtasuhteita eri ryhmien, kuten osallistujien ja toimintaa ohjaavien taiteilijoiden, välillä. Näyttelijä, tutkija ja opettaja Anu Koskinen haastatteli artikkeliansa ”*Rikkaita päiviä – Vankilateatterin taiteellinen prosessi ja (valta)suhteiden etiikka*” (Koskinen, 2021, s. 71–94) Veli-Matti Lehikoista, joka sanoo hyvän ohjaajan tunnusmerkin olevan se, että hän osaa käyttää hyvin valtaa. Hän sanoi hyvän ohjaajan tunnusmerkin olevan se, että tämä osaa käyttää hyvin valtaa, joka toisin sanoen on vastuunottoa. Koskinen (2021, s. 80) huomauttaa, että vallan ottaminen ei ole alistamisen ele välttämättä, vaan lähtökohtaisesti mahdollistaa neutraalin ja monenlaisen vuorovaikutuksen.

Ohjaajan toinen velvollisuus on varmistaa, että projektin keskiössä ovat nimenomaan yhteisön jäsenet. Ohjaajan tulee pyrkiä välttelemään ulkoapäin saneltua monologisuutta. Tärkeää yhteisötaiteessa on eri yhteisöryhmien välinen kommunikointi sekä se, että tunnistaa käsiteltävään aiheeseen liittyvät omat ennakkoluulot. Kantonen käyttää käsitettä dialoginen taide. (Kantonen, 2005, s. 51).

Yhteisötaiteen käsitteen kanssa on limittäin todella monia käsitteitä, jotka saattavat painottua eri asioihin tai eri taiteenaloihin. Kuppers (2019, s.3) ehdottaa, että lähestyisimme näitä erilaisia käsitteitä enemmänkin matkoina ja erilaisina tapoina liikkua sen sijaan, että naulaisimme kiinni tiettyjä käsitteitä. Haluan avata muutamia yhteisötaiteeseen rinnastettuja käsitteitä, jotta ymmärtäisimme kokonaisuuden paremmin.

2.1.1 Soveltava taide

Soveltava taide tarkoittaa käytännössä taiteen soveltamista käyttämällä sen menetelmiä taidemaailman ulkopuolella. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen (1948, 27. artikla) mukaan ”Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tie-

teen edistyksen mukanaan tuomista eduista.” Tämä on soveltavan taiteen ajatuksen perusta: taide kuuluu kaikille ja sen avulla lisätään taiteen saavutettavuutta.

Soveltavan taiteen käsite on toisaalta harhaanjohtava ja mielipiteitä jakava, sillä myös taiteen määritelmä on monialainen. Kenen mukaan mikäkin taide on sitä oikeaa ja 'soveltamatonta'? Ammattitaiteilijoiden mukaan käsitteen käyttäminen heidän työstään tuntuu vähättelevältä (Kanttonen & Karttunen, 2021, s. 21).

Taiteen soveltavan käytön asiantuntijan, Anna Jussilaisen, haastatteleminen Aunolan ja Koskisen (2019) mukaan soveltava taide on taiteen käyttämistä välineenä, joka pyrkii muiden kuin taiteellisten tavoitteiden saavuttamiseen (Jussilainen, 2019). Taidetta voidaan soveltaa esimerkiksi hoito- ja kuntoutustyön apuna. Tämä ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista, sillä taidekenttä ja sosiaali- ja terveystieteiden sisältyvät keskenään ristiriitaisia. Taiteeseen liittyy kokeilevuus ja epäonnistumisen mahdollisuus, mikä ei hoitotyössä ole sallittua. On siis tärkeää esittää taidetta, sillä tavoitteen, ettei kenttien tavoitteet ole ristiriidassa keskenään. (Strandman, 2007, s. 162.)

2.1.2 Osallistava taide

Osallistava taide on myös tapa tehdä taidetta. Siinä missä soveltava taide on käytännössä taiteen menetelmien käyttämistä taidemaailman ulkopuolella, osallistava taide on taiteen tekemistä osallistujalähtöisesti tai osallistamalla. Soveltava taide ja osallistava taide nähdään usein samana, sillä molemmat suunnataan erilaisiin yhteisöihin, laitoksiin ja koulutuksen tueksi (Korhonen, 2007, s. 111). Termien käyttö on hyvin paikasta riippuvainen ja niitä saatetaan käyttää lomittain.

Osallistava teatteri perustuu joko siihen, että esitykset luodaan yhdessä yleisön kanssa ja osallistetaan yleisöä esityksen kulkuun tai siihen, että esityksen tavoite on herättää keskustelua. Kummin vain, tekemisen tavoitteet voidaan jakaa kolmeen osaan: yhteisöllisiin, kasvatuksellisiin ja terapeuttisiin tavoitteisiin (Rusanen, 2005 Korhosen, 2007, s. 111 mukaan).

Mikäli osallistava teatteri on sellainen, jossa yleisö on mukana vaikuttamassa tapahtumien kulkuun, tulee esiintyjien myös toimia dramaturgeina siinä hetkessä (Korhonen, 2007, s. 112). He saattavat esimerkiksi esittää tietyn tematiikan kohtauksia, joihin yleisö voi tuoda omia kokemuksiaan. Esityksen estetiikkaan se vaikuttaa siten, että suurin osa esityksestä on improvisoitua.

Osallistava teatteri toimii, kun halutaan nähdä esimerkiksi tietyt ajatukset tai tietyn ihmisryhmän elämä uudesta näkökulmasta tai avartaa ihmisryhmiin liittyviä käsityksiä. Osallistavan teatterin maailmassa osallistujat elävät samanaikaisesti omaa todellisuuttaan ja fiktion todellisuutta, ja sen avulla alitajuntaisesti käsittelevät omia ajatuksiaan ja käsityksiään tässä turvallisessa teatterimaailmassa (Korhonen, 2007, s. 113).

2.1.3 Devising-teatteri

Halusin määritellä tässä työssä vielä devising-teatterin, sillä tulen puhumaan siitä myöhemmissä kappaleissa. Devising-teatterin menetelmää käytetään havainnoimassani yhteisötaiteen projektissa.

Devising-teatterin ominaispiirre on se, että esitys ei perustu käsikirjoitukseen, vaan on prosessilähtöinen lopputulos esimerkiksi ryhmän harjoitteista. Devising-teatterissa erityisen tärkeä rooli on ohjaajan rooli, joka vastaa esityksen kokoomisesta käyttäen apunaan prosessin aikana syntyvää materiaalia. Tärkeää on kuitenkin se, että ohjaaja ei yksin päättää esityksen kulusta, vaan hän toimii asiantuntijana ryhmälle sen tasa-arvoisena osallistujana. (Hoppi, 2021, s. 37.)

Devising-teatterin esitys saattaa sisältää esimerkiksi osallistujien harjoittelemaa erilaisia esittävän taiteen tapoja, kuten nukketeatteria tai tanssia. Devising-teatteri on siis tapa tehdä teatteria, joka on kuitenkin yhteydessä yhteisöteatterin pääkohtiin eli siihen, että teatteria tekee yhteisö yhteisön termein.

2.2 Yhteisöt ja osallisuus

2.2.1 Yhteisö

Yhteisötaidetta, tuotetaan nimensä mukaisesti erilaisissa yhteisöissä. Yhteisöiden ei kuitenkaan tarvitse olla jo olemassa olevia, vaan yhteisötaidetta voidaan tehdä rakentamalla yhteisöjä tai tilapäisiä yhteisöjä (Jussilainen, 2019). Yleisesti yhteisö tarkoittaa joukkoa ihmisiä, joilla on tietty vuorovaikutuksen tapa, jotain yhteistä ja heidän välistänsä suhdetta (Lehtonen, 2020).

Yhteisyydellä tarkoitetaan sitä, että yhteisön jäsenillä on jotain yhteistä. Yhteisyydelle on kaksi kehitysprosessia Lehtosen (2020) mukaan:

”1) Yhteisyys vuorovaikutuksessa kehittyvänä ilmiönä. Ryhmäidentiteetti muotoutuu konkreettisen toiminnan seurauksena ja tuloksena syntyy toiminnallinen yhteisö.

2) Yhteisyys tietoisuudessa vahvistuvana yhteenkuuluvuuden tunteena. Tuloksena kehitty symbolista yhteisyyttä. Modernissa maailmassa myös symbolista yhteisyyttä kutsutaan yhteisöksi.”

Yhteisö on siis vuorovaikutusjärjestelmä, joka voi perustua symboliseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen tai toiminnan seurauksena syntyvään ryhmään. Filosofin Martin Buber (1878–1965) haastaa perinteisen ajatuksen yhteisöstä, joka on ihmisten yhteenliittymä, jonka on tuonut yhteen ihmisten samankaltaisuus, kiinnostuksenkohteet tai paikka. Buber kuvaa aitona yhteisönä sellaista, johon liittyy välttämättömiä edellytyksiä: yhteisössä toteutuvat suhteiden vastavuorisuus, suoruus ja välittömyys. Tällä viitataan siis ihmisten erityiseen tapaan kohdata toisensa. (Ryynänen, 2016, s. 131.)

2.2.2 Osallisuus

”Osallisuus on sellaista kuulumista ja osallistumista yhteisössä tai yhteiskunnassa, joka saa aikaan tunteen yhteydestä muihin, kokemuksen omasta merkityksellisyydestä ja tietoisuuden mahdollisuuksista saada aikaan muutoksia” (Nivala, 2021).

Osallisuuteen siis tarvitaan yhteisö, jonka yksilö kokee omakseen ja joka hyväksyy hänet jäsenekseen. Lisäksi tarvitaan mahdollisuus osallistua tämän yhteisön elämään ja sen toimintaan sekä mahdollisuus vaikuttaa siihen. Osallisuus on täten kokemus yhteenkuuluvuudesta yhteisöön sekä mahdollisuus toimia osana sitä. (Nivala, 2021.)

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteina on antaa välineitä syventää tai lisätä ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä edistää ihmisten osallistumista esimerkiksi yhteisöjensä rakentamiseen. Sosiokulttuurisella innostamisella tarkoitetaan käytännössä toimintatutkimuksellista otetta, jonka prosessi etenee vallitsevaan tilanteeseen perehtymällä, sitä analysoimalla ja hahmottelemalla muutoksen tarpeita. Se perustuu ajatukseen, että osallisuutta lisätään yhdessäolon ja tekemisen kautta. (Ryynänen, 2016, s. 136.)

Osallisuuteen liittyy luonnollisia muotoja, jotka takaavat sen, että osallisuus tapahtuu ilman, että sitä joku mahdollistaa. Usein osallistuminen tapahtuu vain ihmisten ollessa yhteisön jäseninä eikä täten tarvitse esimerkiksi rahoitusta toimintaan. Kuitenkin jotkut toimenpiteet ovat tarpeen, kun pyritään turvaamaan osallisuutta ja vahvistamaan sitä erityisesti sellaisissa ympäristöissä, joissa osallisuuden toteutumista estävät puutteelliset toimintamahdollisuudet tai kankeat ajattelutavat. (Nivala, 2021.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) julkaisemien osallistamisen ohjeiden mukaan osallisuuden edistämiseksi kannattaa kiinnittää huomiota näihin asioihin:

- Ihmisten mukaan saaminen: Ihmisiä mukaan kutsuttaessa heille kerrotaan, mihin osallistumisella vaikutetaan ja kohdeyhteisöä innostetaan tutustumalla sen näkökulmiin ja toiveisiin. Viestintä on erityisen tärkeää tässä vaiheessa, sillä sen tulee olla monikanavaista ja sellaista, joka saavuttaa kohteena olevan yhteisön.
- Tilan antaminen osallistujien ajatuksille: Keskusteleminen ideoista tai ongelmista, joihin halutaan ratkaisu ja jolla on edellytykset ratkaisulle. Virikkeet ja esimerkit voivat auttaa inspiroitumaan, mutta tälle vaiheelle kannattaa varata aikaa, sillä yhteisten tavoitteiden muotoutuminen vie aikaa.
- Toimivat käytännön järjestelyt: Kohderyhmän tarpeiden selvittäminen on hyödyllistä ja sen voi tehdä esimerkiksi kyselyn avulla. Käytännön järjestelyihin liittyy saavutettavuus ja esteettömyys, mutta myös viihtyisyys ja turvallisemman tilan periaatteet.
- Suunnitelmallisuus: Selvitetään, mikä on toiminnan tarkoitus ja pohditaan järjestäjänä omaa valta-asemaa suhteessa muihin osallistujiin ja sitä, miten järjestäjänä voi edistää luottamuksen tunnetta.
- Erilaisten osallistumisen tapojen mahdollistaminen: On tärkeää, että osallistujat saavat itse päättää, miten osallistuvat, kun heille tarjotaan erilaisia tapoja osallistua. Ohjeessa myös kerrotaan, että mikäli osallistujia pyydetään esittäytymään, se on hyvä ilmoittaa etukäteen. Osallistumisen on hyvä toimia pienellä panoksella ja esimerkiksi ajoittain sivusta seuraamalla tai osallistumalla eri tavoin kuin puhumalla, esimerkiksi kirjoittamalla tai piirtämällä.
- Osallistumisen jälkeen: Kiitetään osallistujia, informoidaan osallistujia työn vaikuttavuuden seurannasta, kerrotaan, mikäli saatua tietoa hyödynnetään muualla ja huolehditaan jatkuvuudesta.

2.3 Pienryhmän dynamiikka

Tässä osuudessa keskityn pienryhmien määritelmään, muotoutumiseen ja siihen liittyviin keskeisimpiin teorioihin. Syynä tälle aiheelle on se, että kehitystyösäni havainnoidessani kiinnitin paljon huomiota ryhmän muotoutumiseen ja ryhmäytymiseen.

Pienryhmän katsotaan olevan ryhmä, joka koostuu 2–30 ihmisestä. Tässä työssä tarkastelen psykologista ryhmää, jonka määritelmän mukaan ryhmässä olevat ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään, tuntevat olevansa ryhmä ja ovat tietoisia toisistaan. Lisäksi psykologiseen ryhmään kuuluu piirteeksi yhteiset tavoitteet ja rakenne sekä ryhmän jäsenten välinen yksimielisyys. Esimerkiksi sellaiset ihmisjoukot, jotka koostuvat ihmisistä, jotka ovat lyhyen ajan lähekkäin esimerkiksi kulkuvälineessä, kutsutaan aggregaatiksi ja ne eivät täten kuulu psykologisen ryhmän määritelmään. (Pennington, 2005, s. 8–9.)

Ryhmän kehitykseen kuuluu viisi vaihetta: muodostuminen (forming), kuohunta (storming), normeista sopiminen (norming), suoritusvaihe (performing) ja päätös vaihe (adjourning), mutta osa ryhmistä ei käy läpi kaikkia näistä vaihteista ja osa ryhmistä saattaa palata takaisin vaiheeseen, joka oli aikaisemmin käyty (Pennington, 2005, s. 72).

Pennington kirjassaan ”Pienryhmän sosiaalipsykologia” (2005, s. 72–74) esittelee näiden vaiheiden ominaisuudet näin:

1. **Muodostuminen** (forming) on alkuvaihe ryhmän kehityksessä, jonka aikana ryhmäläiset tutustuvat toisiinsa. Tämä vaihe on suoritettu, mikäli ryhmän rakenne on luotu, sille on laadittu perussäännöt ja tavoitteet sekä ryhmä on suunnattu sille asetettuun tehtävään.
2. **Kuohunta** (storming) on vaihe, jonka aikana ryhmässä voi tulla esiin ristiriitoja edellisen vaiheen sopimisen yhteydessä, esimerkiksi tavoitteisiin liittyviä ristiriitoja. Tämän vaiheen aikana ryhmän johtajan tulee ratkaista ristiriidat ja ryhmän jäsenten tulee neuvotella toistensa kanssa. Tämän

vaiheen aikana ryhmä joko hajaantuu, mikäli ei koe pystyvänsä suorittamaan tehtäväänsä, tai saa neuvottelun onnistumaan ja jatkaa seuraavaan vaiheeseen.

3. **Normeista sopimisen** (norming) vaiheessa alkaa syntyään koheesiota ja myönteistä tunnetta ryhmäidentiteetistä. Tämän vaiheen aikana ryhmän jäsenet ovat ryhmäänsä tyytyväisiä sekä kelpuuttavat yksimielisesti toimintasäännöt.
4. **Suoritusvaiheen** (performing) aikana ryhmä keskittyy sovittuun tehtäväänsä. Sellaiset ryhmät, jotka ovat sopineet tehtävän suoritustavasta ja joka on johdettu hyvin, ovat ohittaneet kuohunnan vaiheen ja normeista sopimisen vaiheen. Tämän vaiheen aikana on tärkeintä huolehtia keskinäisriippuvuudesta eli yksilöiden vaikutuksesta toisiinsa, sillä se takaa yhteistyön ja sitoutumisen.
5. **Päätösvaihe** (adjourning) on viimeinen vaihe. Päätösvaihe tapahtuu, kun esimerkiksi yhteinen projekti on saatu päätökseen tai jos tehtävää ei voida jatkaa yhden tai useamman jäsenen poistuttua ryhmästä. Ryhmä, joka on toiminut hyvin ja tiiviisti yhdessä, voi olla vaikea luopua. Tämä voi aiheuttaa sen, että ryhmä jatkaa kokoontumistaan epävirallisesti.

Kolmannessa vaiheessa, normeista sopimisen vaiheessa mainittu **koheesio** viittaa ryhmän rakenteeseen. Se tarkoittaa sitä, miten paljon ryhmän jäsenet ovat kiintyneet toisiinsa, kuinka paljon heillä on yhteisymmärrystä yhteisistä prioriteeteista sekä tavoitteista ja kuinka paljon yksilöt myötävaikuttavat niiden saavuttamiseen. Koheesio ymmärretään tasoina, joissa sen määrä vaihtelee. Esimerkiksi koheesio puuttuessa kokonaan, ryhmän jäsenet ei pidä toisistaan tai pysty sopimaan tavoitteista, joten koheesio on ryhmän toimintaa edellyttävä perusvaatimus. (Pennington, 2005, s. 83–84.)

Turvallisuuden tunne on ihmisen perustarve, joka perustuu luottamukseen. Hyvä luottamuksen taso vahvistaa kokemusta yksilön nähdyksi, kuulluksi ja hy-

väksytyksi tulemisesta. (Jääskeläinen, 2022, s. 31.) Nostan psykologisen turvallisuuden tähän kappaleeseen siksi, koska se on mielestäni erityisen tärkeää mielenterveyskuntoutujien yhteisöteatteria tehdessä, sillä sen tekemiseen yksilöiltä vaaditaan usein omien tunteiden ja elämäntapahtumien pohdintaa tuodakseen sen esitettävään muotoon.

Turvattomuuden tunne ryhmässä lisää turvattomuuden tunnetta, sillä turvattomuutta kokeva ihminen saattaa helpommin loukata muita. Turvattomassa ryhmässä on vaikeampi näyttää haavoittuvuuttaan, joten ryhmän jäsenet saattavat käyttää erilaisia suojamekanismeja, kuten vetäytyä syrjään tai toimii hyökkäävästi. Turvallisessa ryhmässä puolestaan jokainen voi olla oma itsensä eikä täten tarvitse suojamekanismeja. Turvallisuus ryhmässä näyttäytyy viihtymisenä ja halukkuutena osallistua toimintaan. (Jääskeläinen, 2022, s. 32.)

Turvallisuuden tunnetta voi lisätä ryhmässä auttamalla ryhmän jäseniä tutustumaan toisiinsa ja luomaan suhteita toistensa välillä. Kun ryhmän jäsenet ovat tutustuneet toisiinsa esimerkiksi heidän vahvuuksien, mielenkiinnonkohteiden ja harrastusten kautta, jää tulkinnolle ja ennakkoluuloille vähemmän tilaa. (Jääskeläinen, 2022, s. 32.)

”Jos ryhmän toimintaa ei lainkaan tueta, väärät tulkinnat ja ennakkoluulot voivat muuttua pysyviksi väärinkäsityksiksi, ja muurit vain kohoavat ihmisten välillä. Silloin vuorovaikutus voi kääntyä negatiiviseksi ja estää ryhmää toimimasta hyvin.” (Jääskeläinen, 2022, s. 30.)

Turvallisemman tilan periaatteiden laatimisen ja niihin sitoutumisen tavoite on toivottaa tervetulleeksi jokainen ihminen heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan riippumatta. Henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyy esimerkiksi sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kieli tai vammat.

Turvallisemman tilan periaatteet ovat ennakoivia toimintatapoja, joilla lisätään sosiaalista turvallisuudentunnetta, jonka ydin on yhdenvertaisuus. Tärkeää turvallisemman tilan periaatteiden laatimisessa on se, että ne laaditaan yhdessä ja

se perustuu prosessille. Laadintaprosessin aikana turvallisemman tilan periaatteista keskustellessa keskustellaan yhdessä siitä, millaisissa vuorovaikutustilanteissa kokee tulleen kuulluksi ja pohditaan yhdessä, miten omalla käytöksellä voi edistää yhdenvertaisuutta. (Nuorisokanuuna, 2021.)

2.4 Kulttuurihyvinvointi

Valitsin kulttuurihyvinvoinnin yhdeksi tietoperustan avainsanoiksi siksi, koska se oli aihe, joka sai minut ensimmäisenä kiinnostumaan opinnäytetyön kirjoittamisen Taiteen Sulattamon toiminnasta ja se helpottaa ymmärtämään kyseisen yhdistyksen toimintaa paremmin.

”Turun ammattikorkeakoulun määritelmän mukaan kulttuurihyvinvointi tarkoittaa

- 1) Yksilön kokemuksia taiteen ja kulttuurin yhteyksistä hänen omaansa tai toisten terveyteen ja hyvinvointiin.
- 2) Ilmiöitä, joissa taiteella ja kulttuurilla on yhteyksiä terveyteen ja hyvinvointiin.
- 3) Alaa, joka tutkii, kehittää ja kouluttaa tähän liittyvää osaamista ja toimintatapoja.” (Houni ym., 2020, s. 17)

WHO (World Health Organization) julkaisi vuonna 2019 katsauksen kulttuurin ja taiteen vaikutuksista terveyteen, jossa tutkittiin yli 3 000 tutkimusta aiheesta ja koottiin yhteen näissä ilmenneitä tuloksia.

Tulokset jaettiin kahteen osa-alueeseen: ehkäisy ja edistäminen (prevention and promotion) sekä hallinta ja hoito (management and treatment). Taiteen katsottiin ehkäisemään ja edistämään terveyden sosiaalisia puolia, lapsen kehitystä, terveyttä edistävien käytäntöjen käyttöä, ennaltaehkäisemään terveysongelmiä ja hoidon tukena. Hallinnan ja hoidon suhteen löydökset kertoivat taiteen olevan apuna mielenterveyden ongelmista kärsiville sekä neurologisiin kehitys-

häiriöihin ja neurologisiin sairauksiin, kannattajana akuutteihin sairauksiin sairastuneille, apuna tarttumattomien sairauksien hallintaan ja tukena saattohoidossa. (Fancourt & Finn, 2019)

Teatteritoiminnan katsotaan parantavan kommunikaatiota ja viestintätaitoja ihmisten välillä. Tämä voi olla esimerkiksi nuorten välisiä kuuntelutaitoja ja kykyä vastata vaistomaisesti, mutta myös teatterin menetelmien avulla voidaan edistää lääkäreiden kykyä kommunikoida esimerkiksi potilaidensa kanssa. Mielen-terveyttä teatteriharrastus voi edistää niin, että sen avulla voi saada voimaa irtautua pakkomielleisistä ajatuskuvioista ja se voi lisätä itsetuntemusta. (Houni, ym., 2020, s. 53).

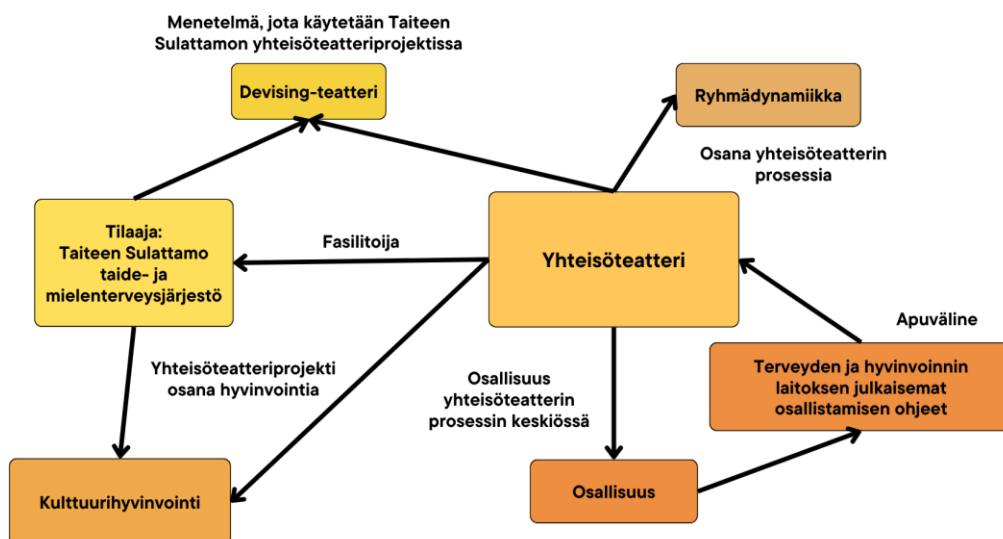
Kulttuurihyvinvoinnista puhuttaessa se usein jaetaan, kuten yllä olevan WHO:n katsauksen mukaan, ehkäiseviin toimintoihin ja hoidon tueksi. Talouden näkökulmasta ennaltaehkäisy on kaikista tuottoisinta. Ennaltaehkäisevään toimintaan kuuluu esimerkiksi taidekasvatus, taideharrastukset ja etsivä kulttuurityö. (Houni, ym., 2020, s. 79).

THL:n julkaisemista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannusesimerkeistä voi nähdä, että esimerkiksi Kulttuuripaja Elviksen nuorista 28 % ja Kajaanin Kulttuuripajalta 62 % siirtyi työn tai opiskelujen pariin. Tämä oli merkittävää, koska useilla kulttuuripajoihin osallistuvilla on ollut pitkä sairausloma tai kuntoutustuki tai voimassa oleva eläkepäätös. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023).

Kulttuurihyvinvoinnin toteuttamiseen usein vaaditaan tavoitteellista, monialaista ja pitkäjänteistä yhteistyötä eri tahojen välillä. Usein tämä on taiteilijan ja tilaajan välinen yhteistyö. Kun taiteilija liikkuu uusiin toimintaympäristöihin, hänen tulee ymmärtää uudenlaisia periaatteita ehtona työlleen ja taiteen tilaajan tulee perehtyä taiteellisen toiminnan merkityksiin ja potentiaaliin. (Houni, ym., 2020, s. 78).

Itse näen taiteilijan uudenaikaisiksi periaatteiksi esimerkiksi sen, että yhteisöllisten ja terveyttä tukevien teatteriprojektien aikataulut ja ohjaajan tuki on täysin erilaista kuin esimerkiksi ”perinteisessä” teatterissa. Tilaajan tulee mielestäni huomioida se, että taide ja kulttuuri on itsearvoisia ja taidetta tehdään taiteen vuoksi, vaikka se olisikin osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Alla olevan miellekartan avulla kuvastan sitä, miten kaikki edeltävien lukujen aiheet liittyvät toisiinsa ja opinnäytetyön tilaajaan, josta käsitelen seuraavassa luvussa:

Kaavio 1: Tietopohjan sisällön miellekartta

3 Opinnäytetyön tilaaja: Taiteen Sulattamo

3.1 Taiteen Sulattamo

Kävin syksyllä 2023 Taiteen Sulattamon järjestämässä kulttuurihyvinvoinnin seminaarissa Helsingin Kaapelitehtaalla. Silloin minulle selkeentyi, että haluan kirjoittaa opinnäytetyöni heidän toiminnastaan. Taiteen Sulattamo on Helsingin

Malmilla toimiva taide- ja mielenterveysjärjestö, jonka taidepajatoiminnalla pyritään edistämään mielenterveyttä.

Toiminta perustuu luovalle taidetoiminnalle ja taidekursseille, mutta toimintaan kuuluu myös kokemus- ja vertaistoiminta. Kokemusasiantuntija Taiteen Sulattamolla on henkilö, joka on itse mielenterveystoipuja ja haluaa jakaa muille oman taidelähtöisen kokemuspuheenvuoronsa ja täten jakaa kokemuksensa. Kokemusasiantuntijoille Taiteen Sulattamo tarjoaa koulutusta, kouluttajien koulutusta ja ylläpitää tukiverkostotoimintaa kokemusasiantuntijoille ja heidän kouluttajilleen. (Taiteen Sulattamo, n.d.)

Taiteen Sulattamon taidetoimintaan kuuluu esimerkiksi erilaiset työpajat, kuten kuvataide- ja kirjoitus-, käsityö- ja muotoilupajat. Lisäksi Taiteen Sulattamo järjestää toimintaa verkossa, kuten Switch ja Discord -kanavillaan sekä retkipäiviä erilaisiin kulttuurin organisaatioihin, kuten museoihin.

Taiteen Sulattamon arvot, strategia ja missio on eritelty heidän verkkosivuillaan. Arvoihin kuuluu edelläkävijyys, uskallus, yhteisöllinen tasavertaisuus ja vastuullisuus. Edelläkävijyys Taiteen Sulattamolle tarkoittaa toimintaa, joka kehittää alaansa ja toimii vaikuttajana sote-, hyte-, terveys- ja taidesektoreiden välillä pyrkimyksenä edistää kulttuurihyvinvointia. Vastuullisuus puolestaan perustuu kestäväälle kehitykselle ja läpinäkyvälle toiminnalle.

Taiteen Sulattamon missio on olla mukana luomassa Suomesta kulttuurihyvinvoinnin kärkimaata, joka näkyy muun muassa heidän edelläkävijyyden arvossa, jonka perustana on luoda taiteeseen ja mielenterveystyöhön uusia toimintamalleja. Visio Taiteen Sulattamolla on olla taiteen menetelmin tuotettavan mielenterveys-, hyvinvointi-, kehittämistyön edelläkävijä, joka myös edistää kulttuurihyvinvointia.

”Taiteen Sulattamo on yhteistyöhakuinen ja keskusteleva asiantuntija, joka yhdistää eri toimijasektorit yhteisen toiminnan äärelle ihmisen hyväksi” (Lafghani, 2021). Tämä toteutui esimerkiksi, kun kävin Taiteen Sulattamon järjestämässä

kulttuurihyvinvoinnin seminaarissa syksyllä 2023, joka oli tarkoitettu kulttuurialan ammattilaisille.

3.2 Solidaarisuushanke

Tutkin tässä työssä Taiteen Sulattamon järjestämää yhteisöteatteriproduktiota, joka perustuu EU:n rahoittamaan Euroopan solidaarisuusjoukkojen solidaarisuushankkeelle. Hanke on voittoa tavoittelematonta, solidaarisuutta edistävää toimintaa, joka kestää 2–12 kuukautta, jonka 18–30-vuotiaat nuoret käynnistävät, kehittävät ja toteuttavat.

Solidaarisuushankkeeseen liittyy vaatimuksia, joita ovat muun muassa se, että ryhmässä tulee olla vähintään 5 osallistuvaa nuorta, hankkeella tulee olla määriteltä teema, johon nuorten ryhmä perehtyy yhdessä, jonka tulee ilmetä hankkeen päivittäisessä toiminnassa ja joka koskee ryhmän kaikkia jäseniä. Hankkeiden tulee puuttua yhteisön keskeisiin haasteisiin ja niiden on tuotettava eurooppalaista lisäarvoa. Solidaarisuushankkeeseen osallistuminen tulee edistää nuorten henkilökohtaista, koulutuksellista, sosiaalista ja kansalaistaitoihin liittyvää kehittymistään. (Euroopan komissio, 2023, s. 45)

Solidaarisuushanke tuotetaan Taiteen Sulattamon avustuksella, mutta pääasiassa sen tuotanto on osallistujien vastuulla. Hanke lähti käyntiin yhdistyksessä siten, että jo Taiteen Sulattamon toiminnassa mukana olleet nuoret toivoivat esittävän taiteen toimintaa ja täten heitä avustettiin solidaarisuushankkeeseen ryhtymiseen.

Produktion ajatus on tuoda katsojille esitys, jossa mielenterveyskuntoutujat kertovat omasta päivittäisestä elämästään ja arjestaan. Koska se on vielä todella alkuvaiheissa, on mahdotonta tietää, millainen esitys tulee varsinaisesti olemaan. Huomasin osallistuessani produktion alkutaipaleelle, että sen ajatus ei ole esitys itsessään vaan se matka, joka tämän tulevan kevään ja syksyn aikana ryhmä yhdessä tulee kulkemaan ja samalla kehittämään taitojaan sekä edistää mielenterveyttä.

4 Tutkimuskysymykset

Tämän työn tarkoituksena on selittää, mitä yhteisöteatteri on ja mitä asioita tulee ottaa huomioon sitä suunniteltaessa. Tieto perustuu lähdekirjallisuuteen ja taupaustutkimukseen, jonka tein Taiteen Sulattamon kanssa.

Pääkysymyksenä tässä opinnäytetyössä on ”Mihin asioihin tulee erityisesti kiinnittää huomiota yhteisöteatteriprojektin prosessin suunnitteluvaiheessa?”. Kysymys perustuu nimenomaan yhteisöteatterin siihen vaiheeseen, jossa suunnitellaan sitä prosessia, jonka aikana yhteisö tekee yhdessä teatteriesityksen. Prosessiin kuuluu ryhmän muotoutuminen, osallistaminen, turvallisemman tilan luominen ja itse sisällön tekeminen. Painotan prosessiin siksi, ettei sitä sekoiteta itse esityksen sisällön suunnitteluun, koska sen tekee yhteisö itse ja täten ohjaajat eivät ole sen suunnittelussa mukana paitsi avustavissa rooleissa.

Alakysymyksiäni ovat:

- Miten yhteistyö Taiteen Sulattamon ja ohjaajan kanssa on onnistunut?

Tähän alakysymyksen vastaaminen perustuu omaan havainnointiini ja toteuttamiini haastatteluihin. Yksi kulttuurituottajan tärkeimmistä ominaisuuksista on yhteistyö eri sidosryhmien kanssa, joten pidän sitä merkittävänä osana tätä työtä.

- Miten hankkeen lähti käyntiin ja missä vaiheessa ryhmäytymistä ollaan nyt?

Seurasin Taiteen Sulattamon solidaarisuushankkeen hyvin alussa olevia vaiheita siitä hetkestä, kun ryhmä alkaa hiljalleen ryhmäytyä ja projektin alkuvaiheen mahdollisia epävarmuuksia. Havainnointini pääosin perustuu nimenomaan siihen, miten ryhmä toimii yhdessä ihan ensimmäisillä tapaamiskerroilla ja muutamien tapaamisten jälkeen ja mikäli osallisuutta olisi voinut jotenkin parantaa.

- Mitä olisi voinut parantaa jo heti hankkeen alkuvaiheesta asti?

Tämä kysymys liittyy vahvasti edelliseen kysymykseen ja sen tarkoitus on herättää nimenomaan ratkaisukeskeisiä ajatuksia. Se perustuu omaan havainnointiin ja tekemiini haastatteluihin. Lisää kehittämistyön menetelmistä seuraavassa luvussa.

5 Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät

Alla olevan aineistomatriisin avulla erittelin alakysymykset ja millä aineistonhankintamenetelmillä vastaan mihinkin kysymykseen. Sen avulla selkeytän tämän tutkimuksellisen kehittämistyön punaista lankaa:

Alakysymys	Aineistonkeruumenetelmä	Aineistot	Odotetut tulokset
Miten yhteistyö Taiteen Sulattamon ja ohjaajan kanssa on onnistunut?	Haastattelu 2	Haastateltava 2: hankkeen taiteellinen ohjaaja, litteroitu teksti Tietopohja: yhteisöteatteri	Haastatteluissa keskusteltu molempien osapuolten kanssa ja niiden vastausten pohjalta joko yhteinen näkemys tai mahdollisia parannusehdotuksia.
Miten hanke lähti käyntiin ja missä ryhmän muotoutumisen vaiheessa ollaan nyt?	Haastattelut 1 & 2 ja havainnointi, tietopohja	Havainnointi: muistiinpanot Haastateltavat 1 & 2: litteroitu teksti Tietopohja: ryhmädynamiikka	Pohdinta molemmissa haastatteluissa, hankkeen havainnointi. Hankkeen tähänastiset onnistumiset. Tietopohjaan viittaaminen.

		ja osallistaminen	
Mitä olisi voinut parantaa jo heti hankkeen alkuvaiheesta asti?	Haastattelut 1 ja 2 ja havainnointi, tietopohja	Havainnointi: muistiinpanot Haastateltava 1: toiminnanjohtaja, litteroitu teksti Haastateltava 2: hankkeen taiteellinen ohjaaja, litteroitu teksti Tietopohja: yhteisöteatteri, ryhmädynamiikka, osallisuus	Pohdinta puolistrukturoidussa haastattelussa yhdessä taiteellisen ohjaajan kanssa, hankkeen havainnointi, stukturoitu haastattelu 1.

Taulukko 1: Aineistomatriisi

5.1 Prosessikuvaus

Kuvailen tämän opinnäytetyön prosessia käyttäen hyväkseni tutkimuksellisen kehittämistyön prosessia kirjasta ”Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan” (Ojasalo ym., 2020, s. 24–50). Tähän prosessiin kuuluu seuraavat vaiheet:

1. Kehittämiskohteen tunnistaminen ja tavoitteiden määrittäminen

”Kehittämistyö alkaa alustavan kehittämiskohteen löytämisestä ja alustavien tavoitteiden määrittämisestä” (Ojasalo ym., 2020, s. 26). Alun perin suunnitelmani oli työllä kehittää kulttuurituottajille ikään kuin ohjelipas yhteisöteatterin tuotannolle, mutta opinnäytetyön edetessä päädyin vain tarkastelemaan yhteisöteatteria ja produktion ryhmäytymisen alkuvaiheita. Syynä tälle muutokselle oli se, etten itse ole työskennellyt yhteisöteatterin tuottajana tai saanut haastateltavakseni kulttuurituottajaa, joka olisi työskennellyt. Sen sijaan, havainnointini yhteydessä kiinnitin erityisesti huomiota ryhmän osallisuuteen ja ryhmän toimintaan.

Kehittämiskohteen perehtymiseen liittyy tutkittavan organisaation toimintaan ja sen toimialaan tutustuminen, organisaation havainnoiminen sekä kehittämissymppäristöön liittyvään käsitteistöön tutustuminen (Ojasalo ym., 2020, s. 28–30). Itse tutustuin kehittämiskohteeseen havainnoimisen ja haastattelujen yhteydessä.

2. Kehittämistehtävän määrittäminen ja kehittämiskohteen rajaaminen

Kehittämistehtävän tarkoituksena on tutkia ryhmädynamiikkaa ja ryhmän muodostumista perustuen havainnointiin, haastatteluihin ja tietopohjaan. Kehittämisskohteenani on siis luoda katsaus siihen, miten ryhmä muodostuu, miten ryhmäyttämistä voi tukea yhteisöteatterin parissa ja siihen, mikäli solidaarisuushankkeen projektista kävi ilmi selkeitä ohjenuoria.

3. Tietoperustan laatiminen sekä lähestymistavan ja menetelmien suunnittelu

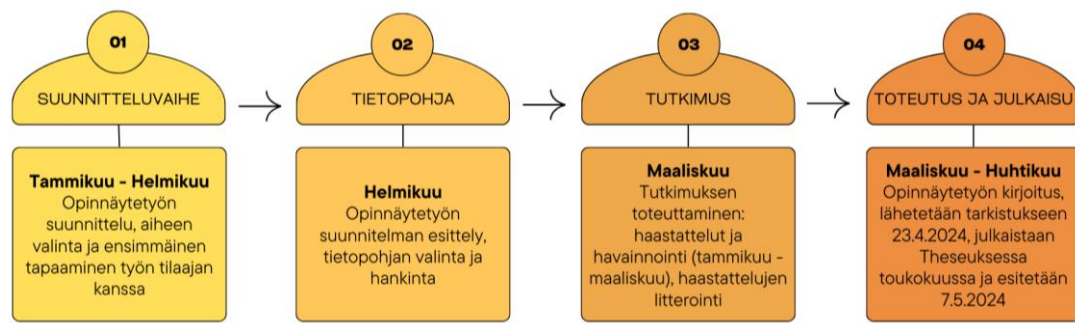
Tietoperustan käsite kuvaa tarkoitustaan osana kehittämistyötä, sen avulla muodostetaan kehittämistyön perustan olemassa olevan tiedon avulla (Ojasalo ym., 2020, s. 34). Sen avulla määritän tämän opinnäytetyön kannalta oleelliset käsitteet ja niiden suhteen kehittämistehtävän ohella. Valitsin tietoperustan avainsanoiksi yhteisötaiteen, yhteisöt, osallisuuden, ryhmädynamiikan ja kulttuurihyvinvoinnin.

Lähestymistavaksi tähän opinnäytetyöhön valitsin tapaustutkimuksen (case study), jonka tavoitteeseen kuuluu tiedon tuottaminen kohteesta. Se sopii erityisesti tähän työhön, sillä sen avulla voi ymmärtää syvällisemmin organisaation tilannetta ja siellä kohdattuja ongelmia. (Ojasalo ym., 2020, s. 37) Tämän työn ja lähestymistavan tarkoituksena ei ole itsessään kehittää organisaatiota, vaan luoda kehittämissuhteita tämän tapaustutkimuksen organisaatiolle ja muille saman alan organisaatioille. Menetelminä opinnäytetyössä käytetään haastatteluja ja havainnointia, jotka ovat laadullisia (kvalitatiivisia) menetelmiä.

4. Kehittämishankkeen toteuttaminen ja julkistaminen eri muodoissa

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun tammikuussa 2024, jolloin tapasin ensimmäisen kerran opinnäytetyön tilaajan, Taiteen Sulattamon, kanssa heidän mahdollisista toiveistaan. He antoivat minulle hyvin vapaat kädet, mutta ehdottivat minun seuraavan juuri heidän teatteriprojektiaan. Helmikuussa aloin valmistella suunnitelmaani, joka on ajan mittaa jonkun verran muuttunut. Esittelin suunnitelmani helmikuun lopussa 27.2.2024.

Tutkimukseeni kuuluvan havainnoinnin toteutin jo tammikuun lopusta alkaen ja kävin Taiteen Sulattamon teatteriprojektin osalla tapaamiskerroista maaliskuuhun asti. Haastattelut toteutettiin myös maaliskuun aikana, jolloin aloitin myös kirjottamisprosessin. Tämä työ on suunniteltu valmistuvan ja menevän kielentarkistukseen 23.4.2024 ja julkaistaan Theseuksessa toukokuun aikana 2024. Julkaisemisen jälkeen esittelen opinnäytetyöni opinnäytetyöseminaarissa 7.5.2024 ja jaan valmiin työn tilaajalleni Theseuksen kautta. Alla olevan graafin avulla kuvaan tämän työn etenemistä.

Graafi 2: Opinnäytetyön aikajana

5. Kehittämispöcessin ja lopputulosten arviointi

Tutkimuksellisen kehittämistyön viimeinen vaihe on sen arviointi, jota tehdään pitkin sen prosessia. Arvioinnin tarkoituksena on arvioida kehittämistyön vaikuttavuutta ja sen etenemistä. (Ojasalo ym., 2020, s. 47.) Tämän työn arviointi perustuu Metropolia Ammattikorkeakoulun arviointikriteereihin, jotka ovat koko prosessin tukena alusta alkaen.

5.2 Lähestymistapa

Lähestymistavaksi valikoitui selkeästi tapaustutkimus (case study), joka sopii tähän opinnäytetyöhön, koska sen tarkoituksena on syvällisemmin ymmärtää Taiteen Sulattamon toimintaa ja sen mahdollistamaa yhteisöteatteria.

Tapaustutkimus sopii, kun halutaan selvittää miksi ja miten jokin asia tapahtuu. Tutkimuksen kohteena voi olla niin organisaatio kuin myös sen tuote, palvelu tai toiminta. Tavanomaiseen tapaustutkimuksen prosessiin sisältyvät seuraavat vaiheet: alustava kehittämistehtävä, ilmiöön perehtyminen niin käytännössä kuin teoriassa, empiirisen aineiston keruu ja lopuksi kehittämissuhteet. (Ojasalo ym., 2020, s. 52–54.)

Tämän kehittämistyön tutkittava tapaus on yhteisöteatterin alkutoiminta ja ryhmäytyminen. Olisi ollut mielekäästä, jos minulla olisi ollut mahdollisuus vertailla

useampaa eri tapausta: erilaisten ryhmien muotoutumista Taiteen Sulattamalla tai ryhmien muotoutumista eri taide- ja mielenterveysyhdistyksen parissa.

5.3 Aineiston hankinta

Opinnäytetyötä varten valitsin menetelmiksi laadullisia menetelmiä, jotka yleensä yhdistetään tapaustutkimuksen. Syynä tälle on se, että tapaustutkimus usein tutkii ihmisten toimintaa ja ilmiöitä (Ojasalo ym., 2020, s. 55). Laadullisiin menetelmiin kuulu kaksi haastattelua ja Taiteen Sulattamon solidaarisuushankkeeseen kuuluvan yhteisöteatteriproduktion havainnointi.

1. Haastattelut

Haastattelu toimii kehittämistehtävissä, koska sen avulla saadaan nopeasti tietoa kehittämisen kohteesta (Ojasalo, ym., 2020, s. 106). Itse valitsin haastattelun juuri sen takia, koska Taiteen Sulattamon toiminta ei ollut minulle täysin tuttua ja paras asia selvittää sen toimintaa, oli kysyä siitä. Toteutin kaksi hieman erilaista haastattelua, joista haastattelu 1 oli strukturoitu ja haastattelu 2 puolistrukturoitu.

Valitsin haastattelut aineiston hankintaa varten siksi, koska uskon saavani haastattelujen avulla helpoiten käsityksen Taiteen Sulattamon toiminnasta ja vastauksen mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Valitsin haastattelupäivät niin, että olin jo ehtinyt havainnoida yhdistyksen toimintaa yhteisöteatteriproduktiossa jo etukäteen.

Haastattelu 1 on hyvin strukturoitu. Haastattelukysymykset oli määritelty jo ennakoon ja ne esitettiin siinä järjestyksessä. Toimin itse vain haastattelijana tässä haastattelussa. Haastattelu 2 on puolistrukturoitu eli teemoitettu ja suuntaa antavat kysymykset oli lähetetty haastateltavalle etukäteen. Painotin kuitenkin jo ennen haastattelua, että haluan pitää sen enemmän keskustelunomaisena, jotta sen aikana voisi syntyä uusia ideoita ja kehittämiseen liittyviä ajatuksia puolin ja toisin.

2. Passiivinen osallistuva havainnointi

Osallistuin tätä kehittämistyötä tehdessä Taiteen Sulattamon solidaarisuushankkeen teatteriryhmän toimintaan ja havainnoin sitä. Osallistuvalla havainnoinnilla tässä tarkoitan tekemääni havainnointia osallistumisen kanssa. Olin ryhmän toiminnassa mukana esimerkiksi erilaisissa itseilmaisun harjoitteissa, mutta kuitenkin passiivisena osallistujana, sillä en vaikuttanut tapahtumien kulkuun.

Toimin osallistuvana havainnoijana sekä ulkopuolisena sivusta seurailijana sekä teatteriryhmän osallistujana. Yhteisöteatteriinkin kuuluu, että se tehdään yhteisön termein, joten en millään tavoin vaikuttanut esimerkiksi tapahtumien kulkuun tai keskusteluun, jossa osallistujat keskustelivat esityksen taiteellisesta tuotannosta, koska en kuulu siihen yhteisöön, joka tätä teosta on tekemässä.

Tietysti on myös huomionarvoista, että havainnointi on subjektiivista ja perustuu omiin kokemuksiini ja asioihin, joita erityisesti huomasin itsessäni ja reflektoin omaa elämäni ryhmän toimintaan esimerkiksi vertaamalla sitä omiin kokemuksiini ryhmän muotoutumisesta. Kirjoitin tapaamiskerroilla asioita ylös, joita huomasin, mutta pyrin myös kirjaamaan ylös yleistä tunnelmaa. Erityisesti havainnoinnilla pyrin seuraamaan sitä, miten ryhmä muodostui ja hakien vertailupintaa esimerkiksi ensimmäisen ja viidennen tapaamiskerran välille. Taiteen Sulattamo järjesti myös leirin tämän hankkeen ryhmälle, jonka tuloksia pyrin havainnoimaan nimenomaan siinä, miten ryhmä toimi leirin jälkeen.

5.4 Aineiston hallinta

Opinnäytetyön aineistoa säilytetään Metropolia Ammattikorkeakoulun pilvipalveluissa ja haastatteluiden litterointiin käytetään luotettavaa Word -ohjelmaa. Havainnointini muistiinpanot alun perin kirjoitettiin käsin omiin muistiinpanoihini, jotka ovat puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen tuhottu. Haastateltavat ovat antaneet kirjallisen suostumuksensa haastatteluille ja sen ohessa tutustuneet tietosuojaselosteeseen, joka on annettu heille luettavaksi ennen haastattelua.

6 Taiteen Sulattamon solidaarisuushanke

Tässä luvussa on tarkoitus kiinnittää huomio solidaarisuushankkeen projektin alkuun ja ryhmäytymiseen tutkimuskysymyksieni kautta. Kappaleen aikana käyn läpi haastatteluista 1 ja 2 sekä omista havainnointini muistiinpanoista nousseita asioita. Alakysymykseen ”Mitä olisi voinut parantaa jo heti hankkeen alkuvaiheesta asti?” vastaan jokaisessa luvussa erikseen riippuen aiheesta, jota siinä luvussa käsittelen.

6.1 Hankkeen käynnistyminen ja ryhmän muodostuminen

Projekti lähti Taiteen Sulattamon osalta käyntiin siitä, kun eräät Taiteen Sulattamon toiminnassa mukana olleet nuoret osoittivat kiinnostustaan teatteriproduktiosta. Henkilökunnan miettiessä, miten projekti mahdollistettaisiin, he törmäsivät EU:n rahoittamaan Euroopan solidaarisuusjoukkojen solidaarisuushankkeeseen. Taiteen Sulattamolta saaman tuen avustuksella kyseiset nuoret lähtivät kirjoittamaan hakemusta ja rekisteröitymään solidaarisuusjoukkoihin, jonka takia tällä hetkellä projekti on käynnissä.

Luvussa 2.3 kirjoitin pienryhmän dynamiikasta ja sen muotoutumisen vaiheista. Perustuen viimeisimmän kerran havainnointiini, jossa nimenomaan pyrin kiinnittämään huomiota siihen, missä vaiheessa ryhmän muotoutuminen oli 21.3., sanoisin, että se on kuohuntavaiheessa menossa kohti normien sopimisen vaihetta. Syynä tälle on se, että huomasin ryhmässä olevan jonkun verran keskustelua projektin etenemisestä ja yhteisistä tavoitteista.

Toisaalta näen ryhmässä myös normien sopimisen vaiheen tunnuspiirteitä esimerkiksi hieman koheesion syntymistä. Ryhmän jäsenet olivat viimeisellä havainnointikerralla jo hieman kiintyneet toisiinsa ja yhteisymmärrys pelisäännöistä. Uskon, että ryhmän muotoutumisen kannalta haastavaa on ollut se, että osallistujat ovat olleet mukana tapaamiskerroilla epäsäännöllisesti. Siksi olisi hyvä pohtia etukäteen sitä, millä tavoin osallistujia voisi innostaa enemmän käymään säännöllisesti viikoittaisilla tapaamiskerroilla. (Havainnointi, 2024.)

Taiteen Sulattamo järjesti solidaarisuushankkeeseen osallistuville leirin maaliskuun alussa, jossa en itse ollut mukana, mutta kysyin haastatteluissa leiristä ja siitä, miten se haastateltavien mielestä onnistui. Positiivisena asiana molemmat haastateltavat nostivat sen, että leirin aikana selkeytyi esimerkiksi sellaisia it-seilmaisun menetelmiä, jotka olivat joillekin osallistujista erityisen merkittäviä muun muassa jännityksen vähentämisen kannalta. (H1 & H2, 2024.) Yhteisöteatterin tekemisen prosessiin kuuluu erilaisten ilmaisun menetelmien kokeilu juuri sen takia, että yksilöt voivat löytää mieleisen tavan ilmaista itseään ja hahmojaan.

Toisaalta kysyessäni, mikäli leirin kannalta jotain olisi tehty toisin niin sain vastaukseksi sen, että kaikki olisi kannattanut tehdä toisin, jos leirin ohjaajat olisivat tienneet ennakkoon, millä tasolla ryhmäläiset ovat (H1, 2024). Ehkä harjoitteiden olisi kannattanut olla helpompia tai jollain tavalla erilaisia. Kuitenkin leiri teki hyvää siinä mielessä, että hankkeessa mukana olevat työntekijät saivat näkymän ryhmän toiminnasta yhdessä sillä hetkellä. Projekti on prosessiluontoinen, eikä niinkään tavoitteellinen, joten leiri oli hyvä osa prosessia. Itse ajattelen, että leiri olisi kannattanut järjestää vasta sitten, kun ryhmällä on selkeästi suurempi koheesion taso.

6.2 Taiteen Sulattamon ja ohjaajan välinen yhteistyö

Taiteen Sulattamon solidaarisuushankkeen taiteelliseksi ohjaajaksi valikoitui henkilö, joka palkattiin työhön erikseen. Hän ei siis ollut jo valmiiksi Taiteen Sulattamolla työskentelevä henkilö. On aika tyypillistä esimerkiksi kulttuurihyvinvoinnin projekteissa ja hankkeissa, että niiden taiteellinen ohjaaja palkataan erikseen. Siinä tärkeää on huomioida se, että tilaaja ja taiteilija ovat yhteisymmärryksessä projektin tavoitteista ja yhteisistä pelisäännöistä.

Hankkeen taiteellinen ohjaaja oli tyytyväinen tähän mennessä yhteistyöstä Taiteen Sulattamon kanssa ja nosti esiin esimerkiksi sen, että hän on saanut tarpeeksi kannustusta yhdistyksen henkilökunnalta ja täten apua epävarmuuden

tunteen sietämiseen. Lisäksi hän sanoi, että kokee saavansa tarpeeksi tukea Taiteen Sulattamolta myös jatkossa. (H2, 2024.)

Parannusehdotuksiksi nousi keskustellessamme haastattelussa sekä havainnoinnissani se, että kommunikaatio hankkeen osallistujien kanssa olisi pitänyt olla selkeämpi alusta alkaen (Havainnointi, 2024; H2, 2024). Esimerkiksi tapauksien kysymyksiä siitä, miten projekti etenee ja millä aikataululla. Lisäksi sitä hankaloitti oletukset perinteisestä teatteriprojektin prosessista, jonka keskiössä on käsikirjoitus ja joka ei kuulu tämän hankkeen prosessiin. (Havainnointi, 2024.)

Hankkeen taiteelliselle ohjaajalle oli selkeää, että hänen toimintatapansa on prosessilähtöinen ja esitys tehdään yhdessä tekemisen kautta ja Taiteen Sulattamolla oli selkeää, että se tehdään juuri tällä devising -menetelmällä, mutta olimme molemmat huomanneet, että tämä ei ollut tarpeeksi selkeää hankkeeseen osallistujille. (H1 & H2, 2024.) Väärinkäsitysten ehkäisemiseksi olisikin kannattanut informoida käytettävästä menetelmästä ajoissa osallistujille ja keskustella siitä yhdessä.

6.3 Yhteisöteatteriprojektin prosessissa huomioitavia asioita

Tässä luvussa keskityn tämän työn pääkysymykseen tiivistetysti eli ”Mihin asioihin tulee erityisesti kiinnittää huomiota yhteisöteatteriprojektin prosessin suunnitteluvaiheessa?”. Edellisissä kappaleissa olen tehnyt huomioita asioista, jotka erityisesti nousivat ylös pääasiassa kehittämiskohteiden kannalta, mutta tässä luvussa keskityn niihin asioihin, jotka koen olevan keskeisiä huomiota kiinnitettäviä asioita, kun suunnitellaan yhteisöteatteriprojektin etenemistä ja yhteisiä tapaamiskertoja.

Ensinnäkin on hyvä ymmärtää, että yhteisöteatterissa, joka on tarkoitettu myös terveyden tukemiseksi, tärkeintä ei ole päämäärä vaan matka, prosessi. Molemissa haastatteluissa se lopputulos eli esitys on toissijainen asia ja tärkeämpää on se esityksen suunnittelun ja tekemisen prosessi. Kuten haastattelusta A kävi ilmi, tämän projektin tarkoitus on se, että

”-- ne nuoret pääsee siihen teatterin tekemiseen prosessiin ja sieltä syntyy heidän omista haluistaan se esitys ja he olisi kaikissa vaiheissa mukana” (H1, 2024).

Yhteisöteatterin suunnitteluvaiheessa keskeisin asia on pitää koko ajan mielessä kenelle ja miksi projekti tehdään. Kysyessäni haastattelussa B projektin taiteellisen ohjaajan ajatuksia siitä, mitä projektilla pyritään saavuttamaan, hän sanoi:

” Mutta kyllä nyt tavallaan semmoinen tärkein on, että jollain tavalla ihmiset kokisi yhteisöllisyyden tunnetta, jonkunlaista hyvänolon tunnetta, että jos tää auttaisi heitä jollain tavalla uskoo enemmän itseensä ja omiin kykyihin, niin se olisi hienoa. Kyllä se on se, että he voisivat paremmin ja voisivat niinku uskoa enemmän itseensä ja maailmaan.” (H2, 2024.)

Yhteisöteatterin ydin on se, että siinä mukana tekemässä olevat henkilöt vastaavat sen sisällöstä. Tuottajat ja ohjaajat sekä muut toiminnassa mukana olevat työntekijät ovat mukana vain auttamassa ja tukemassa. Kysyin molemmissa haastatteluissa sitä, mitkä ovat työntekijöiden tärkeimmät roolit, esiin nousi nimenomaan tukeminen, coaching, luottamuksen lisääminen osallistujien välille, turvallisuudentunteen kokemuksen mahdollistaminen, ryhmän ylläpitoon liittyvä rooli ja projektin edistymisen varmistaminen (H1 & H2, 2024).

Projektia suunnitellessa on siis hyvä pohtia etukäteen sitä, miten vastualueet jakautuvat, millainen tukiverkko on saatavilla ja mitkä yhteiset pelisäännöt ovat. Ne on myös hyvä kirjata ylös yhdessä, jotta mahdollisilta epävarmuuden tunteelta ja väärinkäsityksiltä vältytään.

Eryteisesti henkilöiden, joilla on mielenterveysongelmataustaa, kanssa työskennellessä, on hyvä tiedostaa riskit, joita keholliset ja tunteisiin liittyvät harjoitteet voivat laukaista. Tilan turvallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota ja siksi turvallisemman tilan periaatteet tällaisessa projektissa on erityisen tärkeää. Turvallisemman tilan periaatteiden sanakin sisältää itsessään sen ajatuksen, että täysin turvallista tilaa on mahdotonta luoda, mutta selkeillä yhdessä tehdyillä säännöillä voidaan tilasta luoda turvallisempi.

Taiteen Sulattamolla on omat turvallisen tilan periaatteet, jotka käytiin solidaarisuushankeen ryhmän kanssa yhdessä läpi, mutta olisi ollut antoisampaa, jos niistä olisi yhdessä keskusteltu. Nuorisokanuunan julkaiseman ”*Opas turvallisemman tilan periaatteiden laatimiseen*” (2021) mukaan turvallisemman tilan periaatteiden laatiminen on prosessi, jonka aikana keskustellaan siitä, millaisissa vuorovaikutustilanteissa ihmisillä on ollut nähty ja kuulluksi tulemisen kokemus ja pohdintaa yhdessä siitä, millä tavoilla voi edistää yhdenvertaisuutta. Yksi hyvä esimerkki tällaisesta on se, että ketään osallistujaa ei pakoteta kertomaan omista mielenterveyteen liittyvistä haasteista, mutta niistä voi luotetun ohjaajan kanssa puhua, jos siltä tuntuu. (Havainnointi, 2024.)

Haastattellessani hankkeen taiteellista ohjaajaa, hän kertoi luoneensa luottamuksen tunnetta osallistujien ja hänen välilleen samaistumispuheen avulla. Hän kertoi omista mielenterveyteen liittyvistä haasteistaan, mutta ei sillä tavalla, että hän olisi painottanut omaa auktoriteettiasemaansa tai nostanut itseään millään tavoin osallistujien yläpuolelle.

”-- mä oon kertonut avoimesti ja mä en ole nostanut itseäni millään jalustalle, että mä olisin jotenkin heidän yläpuolella, vaan se, että mä oon niinku yksi heistä --” (H2, 2024).

Yhteisöteatterin tekemisen prosessissa on tärkeää, että sen tekijät kokevat yhteyttä ja luottamusta ohjaajan kanssa. Ohjaajan tulee olla helposti lähestyttävä, mutta myös tunnistaa oman valtansa suhteessa osallistujiin. Vallalla tässä tarkoitan ohjaajan kykyä tunnistaa oma roolinsa sekä tunnistaa vastuunsa ryhmästä. Hankkeen taiteellinen ohjaaja haastattelussaan sanookin, että hänen tärkein roolinsa on olla sen vetäjä ja liima osallistujien välillä (H2, 2024). Toiminnanjohtajan haastattelussa keskeiseksi ohjaajan ja muun työryhmän rooliksi nousi fasilitointi eli prosessin suunnittelu ja ohjaus (H2, 2024).

Yhteisöteatterin prosessissa on hyvä miettiä etukäteen yhdessä se, mikä esityksen tematiikka on ja miten sitä aletaan käymään läpi. Erilaisilla harjoitteilla ja niiden opettelulla yhteisöteatterin tekijät voivat saada äänensä kuuluviin yhdessä

sovitusta teemasta. Taiteen Sulattamon projektissa esityksen teema liittyy mielenterveysongelmien kanssa elämiseen, mutta se, mitä yhteisö haluaa niistä kertoa, syntyy tekemisen prosessin kautta. Teeman kannattaa olla siis laaja, mutta sitä ei ohjaajien tai muiden työntekijöiden tule pakottaa.

Taiteen Sulattamon yhteisöteatteriprojektin prosessi etenee devising -menetelmän avulla, jonka olen avannut luvussa 2.1.3. Prosessiin kuuluu nimenomaan se, että ei lähdetä työstämään heti käsikirjoitusta vaan esitys syntyy yhdessä tekemisen kautta. Projektissa mukana olevien kanssa teimme erilaisia kehollisia harjoitteita, kuten itseilmaisua erilaisten hahmojen kautta tai naamioiden avulla. (Havainnointi, 2024.) Prosessiin kuuluu myös erilaisten äänimaisemien tutkiminen ja mahdollisesti niiden hyödyntäminen esityksessä.

Koin, että tapaamiskerroilla harjoitteissa on vielä vähän jännittyneisyyttä. Itse pohdin viimeisellä kerralla, jossa olin havainnoimassa, tilaa ja sen suhdetta epävarmuuden kokemukseen ja turvallisuuden kokemukseen. Ainakin itse huomasin huomioni kiinnittyvän paljon isojen ikkunoiden toisella puolella kulkeviin ihmisiin ja tulin todella tietoiseksi itsestäni ja täten epävarmaksi. Pohdin havainnoinnissani sitä, olisiko tilaa mahdollista tehdä kotoisammaksi yhdessä ryhmän kanssa ja luoda turvallisuudentunnetta tilan kautta. (Havainnointi, 2024.) Voiko esimerkiksi valoja vähentää ja loisiko se mukavamman tilan? Kuuluuko prosessiin se, että pitää pystyä ilmaisemaan itseään, vaikka ohikulkijat näkisivätkin?

En tässä työssä keskittynyt yhteisöteatteriprojektien taloudellisiin teemoihin, sillä pyrin keskittymään nimenomaan siihen vaiheeseen projektia, jossa rahoitus on jo saatu ja prosessi on käynnistetty. Sen avulla sain myös tiivistettyä aiheeni ja keskittymään juuri prosessin sisältöön. Toki on tärkeää ymmärtää, että moni prosessin suunnitteluun vaadittava asia tarvitsee tuekseen aikaa ja täten myös rahoitusta.

7 Yhteisöteatteriprojektin prosessin suunnittelun apu- lista

Tässä luvussa keskityn tämän kehittämistyön prosessin aikana syntyneisiin asioihin, joita mielestäni on hyvä pitää mielessä, kun suunnitellaan yhteisöteatteriprojektiin liittyvää prosessia. Listan on tarkoitus auttaa suunnitteluprosessissa ja herättää sellaisia pohdintoja, joita ei välttämättä heti tule mietittyä.

1. Määrittele kohdeyleisö teatteriproduktion prosessia varten. Minkä yhteisön ääni tulee saada kuuluviin? Pohdi myös, minkä kokoinen ryhmä on hyvä. Taiteen Sulattamon projektissa yhteisö löysi heidät, mutta miten te saavuttatte kyseisen yhteisön?
2. Päätä yhdessä projektin ohjaajan kanssa, miten prosessi etenee ja mitä menetelmää käytetään (esim. devising). Tehkää aikataulullinen suunnitelma, mutta pitäkää tapaamisten sisällöt väljinä, ne voi prosessin aikana muuttua ja mukautua yhteisön tarpeisiin.
3. Jos olet esimerkiksi tilaaja, käy keskustelu ohjaajan kanssa yhteisistä tavoitteista ja siitä, keneltä ohjaaja voi saada tukea, mikäli sitä tarvitsee.
4. Jos olet ohjaaja, mieti etukäteen erilaisia itseilmaisun harjoitteita, joita voi kokeilla yhdessä. Olisi hyvä, että ne ovat erilaisia ja joihin voisi liittyä myös helppousoja. Pohdi, miten harjoitteet voi selittää niin, että kaikki ymmärtävät niiden tarkoituksen.
5. Päätäkää yhdessä ryhmän kanssa, mikä on esityksen tarkoitus, mitä halutaan viestiä katsojille. Onko tavoitteet selviä?
6. Keskustelkaa ryhmän kanssa yhdessä tavoitteista, aikataulusta, pelisäännöistä ja vastuista. Tämä on oleellinen osa ryhmän muotoutumisen toista vaihetta eli kuohuntavaihetta. Viestikää päätetyistä asioista selkeästi koko ryhmälle.

7. Tee suunnitelma viestinnästä: mitä palvelua käytetään ja miksi? Jos tehdään Whatsapp -palveluun ryhmä, haluaako kaikki olla siinä mukana?
8. Keskustelkaa yhdessä turvallisemman tilan periaatteista ja luokaa ne esimerkiksi yhdessä esimerkiksi aivoriihen avulla. Millaisia kokemuksia osallistujilla on tilasta, jossa tulee kuulluksi ja jossa on turvallisempi olla? Jokaisen tulee sitoutua niihin.
9. Miettikää tilaa myös fyysisenä mukavana paikkana, jonne on kiva tulla ja jossa on hyvä olla. Voidaanko yhdessä luoda tapaamistilasta oman näköinen ja onko jotkut asiat tilassa sellaisia, joita voisi ehkä muuttaa, jotta harjoitteiden tekemisen aikana ei tarvitse miettiä ulkopuolisia asioita. Varmista, että on tarpeeksi tilaa liikkua ja olla ringissä.
10. Käytä apunasi myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) julkaisemat osallistamisen ohjeet osallistamisen tukena.

8 Pohdinta ja arviointi

Toivon tämän työn innostavan muita kulttuurituottajia kulttuurihyvinvoinnin ja yhteisötaiteen projektien pariin. Uskon, että se herättäisi erilaisia ajatuksia yhteisötaiteen projektien tuottamisesta. Minua kiinnostaisi lukea lisää erilaisista yhteisötaideprojekteista, koska tässä työssä keskityin nimenomaan yhteisötaiteeseen. Koen kulttuurituottajien olevan luontaisia kehittäjiä, joista jokaisen omat mielenkiinnonkohteet ja kokemukset voisivat tuoda aivan uusia ulottuvuuksia mille tahansa alalle.

Tulokset ja pohdinta tässä työssä olisivat olleet erilaisia, jos minulla olisi ollut aikaa olla mukana projektissa pidempään, aivan esityksen esittämiseen asti.

Koska olin mukana vain projektin alkuvaiheissa, minulta jäivät kokematta monet prosessin vaiheet. Jos minulla olisi ollut enemmän aikaa opinnäytetyön parissa,

olisin myös haastatellut kulttuurituottajaa, joka jo työskentelee yhteisötaiteen parissa jossain projektissa. Yritin etsiä haastateltavaa sitä löytämättä.

Jos olisin ollut Taiteen Sulattamon toiminnassa mukana pidempään, minulla olisi myös syvempi ymmärrys sen toiminnasta sekä hankkeen aivan ensimmäisistä hetkistä, jolloin osallistujat tekivät suunnitelman ja lähtivät mukaan solidarisuusjoukkoihin. Kuitenkin erittäin hyvä asia oli se, että sain olla mukana ensimmäisellä tapaamiskerralla ja joillain kerroilla sen jälkeen. Olisi ollut varmasti ryhmälle jopa haitallista, jos olisin tullut toimintaan mukaan sen keskivaiheilla ja lähtenyt sitten pois.

Tämän työn prosessin kannalta olisin voinut käyttää enemmän aikaa suunnitelmaan ja esimerkiksi kysymysten laadintaan, koska minusta tuntui, että muuntelin niitä pitkin prosessia. Toisaalta vasta havainnointia tehdessäni minulle selkeytyi se, mihin asioihin haluan työssäni kiinnittää huomiota. Joskus voi olla parempi, ettei lyö kaikkea ihan lukkoon, jotta saa vapautta pohdinnalle.

Merkittävä osa tämän työn aikataulun suunnitelmassa pysymistä oli Suomen Kristillisen Ylioppilasliiton järjestämä opinnäytetyöretriitti, johon osallistuin 8.-11.4.2024. Retriitti mahdollisti minulle sen, että sain täysin keskittyä kirjoittamisen prosessiin ja sain tarvittaessa tukea oppilaitospapeilta, ohjaajilta ja työpajan muodossa opintopsykologilta. Toivon, että se järjestetään uudelleen, jotta muutkin opiskelijat voivat sen hyödyistä nauttia.

Oli kiinnostavaa saada olla mukana yhteisöteatteriprojektissa, koska aiemmat kokemukseni ovat perinteisen teatterin tuotantoprosesseista. Olen viime aikoina kokenut kyllästyneeni perinteisiin teatteriproduktioihin ja koen usein, että monissa teatteriproduktioissa unohdetaan kysymys: ”Miksi tämä esitys tehdään ja ketä varten?”

Yhteisöteatterin prosessikeskeisyyden takia on ihailtavaa, että siinä on nähtävillä merkityksellisiä asioita. Ne saivat minutkin innostumaan tänä aikana, jolloin kulttuuri- ja sotealan leikkaukset painavat mieltäni. Olen kiitollinen, että Taiteen

Sulattamo tekee merkityksellistä taidetoimintaa, vaikka tämänhetkinen tilanne onkin stressaavaa.

Lähteet

- Fancourt, D. & Finn, S. 2019. *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. World Health Organization. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf?sequence=3>
- Euroopan komissio. 2023. *Euroopan solidaarisuusjoukot -opas*. Julkaisu. https://youth.europa.eu/d8/sites/default/files/inline-files/European_solida- rity_corps_guide_2024_fi.pdf
- Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. *Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja*. Taiteen edistämiskeskus (TAIKE).
- Houston, Sara. 2002. *Quiet Revolutions? Philosophical and other concepts of community dance in the New Labour years, 1997–2001*. PhD Thesis. London: University of Surrey Roehampton.
- Houston, Sara. 2005. *Participation in Community Dance: a Road to Empowerment and Transformation?*. *New Theatre Quarterly* 21(2): 166–177.
- Hoppi, J. 2021. *Devising-teatteri*. Teoksessa Hoppi, J., Mansikkala, M. (toim.), *Soveltavan taiteen vertaisryhmänohjaaja -koulutusmalli*. (s. 37–39). Printek, Keuruu. Luettu 30.3.2024. <https://taiteensulattamo.fi/wp-content/uploads/2021/11/Soveltavan-taiteen-vertaisryhmanohjaaja-koulutusmalli.pdf>
- Jussilainen, A. 2019. Teoksessa K. Monni, K. Törmi (toim.), *Yhteisö ja taide, teemoja ja näkökulmia 2000-luvun laajentuneeseen toimintakenttään*. Teatterikorkeakoulu, Taideyliopisto, Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 71. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/>
- Jääskeläinen, L. 2022. *Ryhmä toimivaksi: Helppoja harjoituksia ryhmäyttämiseen*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Kantonen L., Karttunen S. 2021. *Yhteisötaiteen etiikka. Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle*. Taideyliopiston Avoin kampus ja Taideyliopiston CERADA.
- Korhonen, P. 2007. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo, P. Korhonen (toim.), *Taide keskellä elämää* (s. 111–113). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106 / 2007. Otavan Kirjapaino Oy.

- Koskinen, A. 2021. *Rikkaita päiviä – Vankilateatterin taiteellinen prosessi ja (valta)suhteiden etiikka*. Teoksessa L. Kantonen, S. Karttunen (toim.), *Yhteisötaiteen etiikka. Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle* (s. 71–94). Taideyliopiston Avoin kampus ja Taideyliopiston CERADA.
- Kuppers P. 2019. *Community performance: an introduction*. Toinen painos. Routledge.
- Lafghani, E. 2021. *Strategia*. Verkkosivu. Luettu 21.3.2024 <https://taiteensulattamo.fi/taiteen-sulattamon-strategia-tekstina/>
- Lehtonen, H. 2020. *Mikä on yhteisö?* Artikkel. Kansalaisyhteiskunta. Tietopankki. Luettu 12.4.2024. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mika-on-yhteiso/>
- Nivala, E. 2021. *Osallisuus sosiaalipedagogisin silmin*. Artikkel. Kansalaisyhteiskunta. Tietopankki. Luettu 12.4.2024. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/osallisuus-sosiaalipedagogisin-silmin/>
- Nuorisokanuuna. 2021. *Opas turvallisemman tilan periaatteiden laatimiseen*. Diaesitys. Luettu 21.4.2024. https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2022-10/Opas_turvallisemman_tilan_periaatteiden_laatimiseen_Helsinki%281%29.pdf
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2020. *Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Sanoma Pro Oy, Helsinki.
- Pennington, D.C. 2005. *Pienryhmän sosiaalipsykologia*. Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. HYY Yhtymä.
- Ryynänen, S. 2016. Teoksessa Roivanen, I., Ranta-Tyrkkö, S. (toim.), *Yhteisöt ja yhteisösosiaaliset lähtökohdat*. (s. 131–143). United Press Global.
- Strandman P. 2007. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo, P. Korhonen (toim.), *Taide keskellä elämää* (s. 160–163). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106 / 2007. Otavan Kirjapaino Oy.
- Taiteen Sulattamo. (n.d.). *Kokemus- ja vertaistoiminta*. Verkkosivu. Luettu 21.3.2024 <https://taiteensulattamo.fi/kokemus-ja-vertaistoiminta/>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2023. *Ohjeita osallistamiseen*. Verkkosivu. Luettu 15.4.2024. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johta->

[minen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyon-johtamista/ohjeita-osallistamiseen](#)

Ventola M-R. 2005. Teoksessa M-R. Ventola, M. Renlund. *Draamaa ja teatteria yhteisöissä*. (s. 48–55) Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja, sarja B, oppimateriaalit 5.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948. 27. artikla. <https://ihmisoi-keusliitto.fi/ihmisoi-keudet/ihmisoi-keuksien-julistus/>

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset, Haastattelu 1

Toiminta Taiteen Sulattamolla

1. Mitkä ovat Taiteen Sulattamon toiminnan tärkeimmät tavoitteet?
2. Mitkä ovat Taiteen Sulattamon keskeisimmät arvot?
3. Kenelle toiminta on tarkoitettu ja kuinka läheisenä koet tällä hetkellä suhteen olevan kyseisen yhteisön ja Taiteen Sulattamon välillä (esimerkiksi 1-10)?
4. Mitä saavutettavuus Taiteen Sulattamolle tarkoittaa? Miten se toteutuu?
5. Onko saavutettavuudessa mielestäsi parantamisen varaa?
6. Onko joku tietty ihmisryhmä, jonka vielä toivoisit saavuttavan Taiteen Sulattamon toiminnan?

Solidaarisuushanke

1. Miten hanke lähti käyntiin Taiteen Sulattamon osalta?
2. Mikä on esityksen ydinviesti katsojille? Liittyykö sen sisältöön tavoitteita?
3. Mikä on Taiteen Sulattamon työntekijöiden (jotka ovat mukana hankkeessa) tärkein rooli?
4. Miten mielestäsi hankkeeseen liittyvä leiri sujui?
5. Hankkeen osallistujat luovat esityksen sisällön yhteisönä. Kuka kuitenkin vastaa siitä, että esitys on eettinen eikä esimerkiksi edistä mielenterveyteen liittyvää stigmaatistaatiota?
6. Esityksen tekeminen ja kehoharjoitteet saattavat laukaista traumareaktion kehomuistona. Onko tällaiseen varauduttu ja miten?

Tulevaisuus

1. Onko Taiteen Sulattamon yhteisöteatteritoiminnalle tai teatterityöpajoille tarve?
2. Olisiko Taiteen Sulattamolla mahdollisuudet tulevaisuudessa tehdä teatteri- ja itseilmaisutoimintaa?

Liite 2: Haastattelukysymykset, Haastattelu 2

Taiteilijan rooli yhteisöteatterissa

1. Miten solidaarisuushankkeen projekti on edennyt mielestäsi tähän mennessä? Olisiko jotain, mitä olisit alusta asti tehnyt toisin?
2. Oletko aikaisemmin tehnyt yhteisöteatteria tai projekteja käyttäen devising -menetelmää?
3. Oliko mielestäsi devising -menetelmä selitetty tarpeeksi selvästi osallistujille?
4. Mikä on mielestäsi tärkein roolisi tämän projektin etenemisen kannalta?
5. Onko sinulla joku erityinen ylpeydenaihe tähän mennessä solidaarisuusprojektin kanssa? Mikä on onnistunut?
6. Mitä toivot projektin saavuttavan?

Yhteistyö Taiteen Sulattamon kanssa

1. Miten päädyit projektiin mukaan?
2. Miten yhteistyö Taiteen Sulattamon kanssa on onnistunut tähän mennessä? Oletko saanut tarpeeksi tukea tai olisitko tarvinnut sitä enemmän jollain alueella?
3. Oletko saanut mielestäsi hyvän perehdytyksen esimerkiksi, miten toimitaan, jos joku osallistujista saisi esimerkiksi traumareaktion tai paniikkikohtauksen?
4. Mitä taiteilijana toivot organisaatiolta, jonka kanssa työskentelet?

Liite 3: Tutkittavan informointilomake

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Yhteisöteatteriprojektin prosessi, Case: Taiteen Sulattamo, Euroopan Unionin Solidaarisuushanke

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Pyydän sinua osallistumaan toimintatutkimukseen, jonka tarkoituksena on kehittää yhteisöteattereiden tuotantoa Taiteen Sulattamolla. Toimintatutkimuksen peruseräpäätteisiin kuuluu, että kehitystyö tehdään yhteistyössä kaikkien niiden henkilöiden kanssa, joita kehitystyö tai sen tulokset koskevat. Kuvaan tässä tiedotteessa tutkimusta ja osuuttasi siinä. Kun olet perehtynyt tähän tiedotteeseen, voit vielä esittää minulle kysymyksiä tutkimuksesta. Sen jälkeen voit halutessasi antaa suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit myös keskeyttää tutkimukseen osallistumisen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Vaikka keskeyttäisit tutkimukseen osallistumisen tai peruuttaisit antamasi suostumuksen, tietoja, jotka on kerätty sinusta ennen ilmoitusta osallistumisen keskeyttämisestä tai suostumuksen peruuttamisesta, voidaan kuitenkin käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus ja toteuttaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia, miten esittävän taiteen projekteja tuotetaan Taiteen Sulattamolla ja mikä niiden tulevaisuudenkuva on. Tutkimus toteutetaan Metropolia ammattikorkeakoulun AMK-tutkinnon opinäytetyönä, jossa opiskelija Siiri Merto toimii vastuullisena tutkijana. Tutkimustyötä ohjaa Johanna Niemi. Työ tehdään Metropolia Ammattikorkeakoulun toimeksiannosta.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimus kestää 1.1.2024-30.4.2024. Tutkimuksen aikana tehdään haastatteluja, joissa tutkitaan Taiteen Sulattamon toimintaa. Lisäksi tutkimuksessa havainnoidaan Taiteen Sulattamon Solidaarisuushankkeeseen perustuvaa esittävän taiteen projektia. Haastattelut äänitetään haastateltavan annettua siihen luvan ja havainnoinnista tehdään muistiinpanoja.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Opinnäytetyö on **julkinen dokumentti**, joka tullaan julkaisemaan internetissä vapaasti käytettävissä olevassa Theseus-tietokannassa.

Lisätiedot

Halutessasi lisätietoja tutkimuksesta voit esittää kysymyksiä opinnäytetyön tekijälle tai ohjaajalle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Opinnäytetyötekijä: Siiri Merto
Sähköposti: siiri.merto@metropolia.fi

Opinnäytetyön ohjaaja: asiantuntija Johanna Niemi
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy /Kulttuurituotanto
Sähköposti: Johanna.Niemi@metropolia.fi

TUTKIMUKSEN TIETOSUOJASELOSTE: HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSESSA

Henkilötietoja käsitellään voimassa olevan tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on Siiri Merto.

Yhteisrekisterinpitäjien vastuut

Kun Metropolia Ammattikorkeakoulu ja opinnäytetyöntekijä toimivat yhteisrekisterinpitäjinä, rekisterinpitäjän vastuu on opinnäytetyöntekijällä Metropolia Ammattikorkeakoulun ohjauksessa.

Tällöin opinnäytetyöntekijä

- vastaa Metropolian ohjeistuksen mukaisesti henkilötietojen käsittelystä niiden elinkaaren ajan
- päättää henkilötietojen käsittelyssä käytettävistä työvälineistä Metropolian ohjeistuksen mukaisesti. Kun opinnäytetyöntekijä käyttää Metropolian tarjoamia välineitä ja/tai tallennuspalveluita, Metropolia vastaa tarjoamiensa välineiden ja tallennuspalveluiden tietoturvasta, laatii henkilötietojen käsittelysopimukset järjestelmätoimittajien kanssa sekä huolehtii muista asianmukaisista teknisistä ja organisatorisista toimenpiteistä.

- vastaa Metropolian ohjeistuksen mukaisesti rekisteröidyn informoinnista sekä rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisesta
- vastaa Metropolian ohjeistuksen mukaisesti GDPR:n artiklan 14 mukaisesta rekisteröidyn informoinnista tilanteissa, joissa henkilötietoja hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään [poista tämä, jos tietoja hankitaan vain rekisteröidyltä itseltään]

Voit kysyä lisätietoja henkilötietojen käsittelystä rekisteripitäjän yhteyshenkilöiltä

Metropolia Ammattikorkeakoulun tietosuojavastaava:

Puhelin:

Sähköposti: tietosuojavastaava@metropolia.fi

Tutkimuksessa sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja

Nimi, työpaikka ja titteli.

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja muista lähteistä

Henkilötietojen suojausperiaatteet

Henkilötietoja käsittelee vain opinnäytetyön kirjoittaja Siiri Merto ja hänen ohjaajansa Johanna Niemi. Henkilötiedot säilytetään suojellusti Metropolia Ammattikorkeakoulun pilvipalvelussa.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tarkoitus henkilötietojen käsittelyyn on tutkimukseen osallistuvien haastattavien henkilötietojen käsittely. Haastattelut ovat tärkeä osa opinnäytetyön laatimista.

Henkilötietojesi käsittelyperuste on suostumus, jolloin sinulla on rekisteröitynä seuraavat oikeudet

Koska henkilötietojasi käsitellään tässä tutkimuksessa, olet rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä. Rekisteröitynä tärkeimmät oikeutesi ovat:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa ja oikaista itseäsi koskevia tietoja
- peruuttaa antamasi henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus, HUOM: suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan silti käyttää osana tutkimusaineistoa

- poistaa tietosi (esim. jos peruutat antamasi suostumuksen) tai rajoittaa tietojesi käsittelyä
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsot, että henkilötietojasi on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon ja käsittelyn rajoittamiseen ei kuitenkaan ole, jos henkilötietoja ei käsitellä tutkimuksessa tunnistellina eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä.

Voit käyttää oikeuksiasi ottamalla yhteyttä opinnäytetyöntekijään / rekisterinpitäjän edustajaan.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä profilointiin tai automaattiseen päätöksentekoon

Tutkimuksen kestoajaksi (henkilötietojen käsittelyaika)

1.1.2024-30.10.2024

Mitä henkilötiedoille tapahtuu tutkimuksen päätyttyä?

Edellä kerrotun henkilötietojen käsittelyajan päätyttyä henkilötietosi tallennusmuodosta riippumatta tuhoetaan lukuun ottamatta tietoja, jotka suostumuksellasi on sisällytetty julkaistavaan opinnäytetyöhön (mahdolliset suorat lainaukset ja yksilöidyt tiedot lähdeluettelossa).

Tietojen siirtäminen tutkimusrekisteristä

Metropolia Ammattikorkeakoulun tietojärjestelmät

Henkilötietoja ei siirretä EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle (suositeltu vaihtoehto) / Henkilötietoja siirretään EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle (yksilöi ja perustele)

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoitaessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Kerättyjä tietoja ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Aineistoa käsitellään luotettavien ohjelmien sekä Metropolia Ammattikorkeakoulun pilvipalveluissa. Aineisto analysoidaan opinnäytetyötä varten ja haastattavien vastauksia käytetään lainauksina. Koko haastattelu ei tule olemaan julkisena. Tutkimusaineisto poistetaan, kun käsittelyaika on päättynyt.

Liite 4: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Haastattelu 1

 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi:

Tutkimus toteutetaan Metropolia ammattikorkeakoulun AMK-tutkinnon opinnäytetyönä, jossa opiskelija Siiri Merto, [REDACTED], siiri.merto@metropolia.fi toimii vastuullisena tutkijana. Tutkimustyötä ohjaa asiantuntija Johanna Niemi, [REDACTED], johanna.niemi@metropolia.fi.

Minua [REDACTED] on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tutkia yhteisöteatterin tuotantoa.

Olen saanut riittävät tiedot tutkimuksesta ja henkilötietojeni käsittelystä. Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta sekä tietosuojaselosteen. Olen ymmärtänyt saamani tiedot ja haluan osallistua tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja voin peruuttaa tämän osallistumissuostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Ymmärrän, että minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni henkilötietojen käsittelyyn tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Ymmärrän, että julkaistavassa opinnäytetyössä voi esiintyä suoria lainauksia haastatteluvastauksistani ja tietojani esitetään lähdeluettelossa muodossa titteli, yhdistyksen nimi.

Vahvistan allekirjoituksellani

- osallistumiseni tähän tutkimukseen
- suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn.

Helsinki, 20.3.2024

Allekirjoitus: [REDACTED]

Tutkija säilyttää tämän suostumuksen opinnäytetyön ajan. Suostumus tuhoetaan viimeistään, kun opinnäytetyön arvioinnista on kulunut 6 kuukautta.

Liite 5: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Haastattelu 2

ke 3.4, 11.12
Siiri Merto ✓

Vastaa kaikille | v

Suostun!

ti 2.4.2024 klo 16.54 Siiri Merto <Siiri.Merto@metropolia.fi> kirjoitti:
Moitaa !!

Tässä informointilomake huomisen haastattelua varten. Lisään kysymykset tähän sähköpostiin, jotta pääset tutustumaan niihin jo. Lue informointilomake läpi ja vastaa sitten tähän sähköpostiin, mikäli suostut haastatteluun.

Vastaamalla tähän sähköpostiin annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn Siiri Merto:n tekemään tutkimuksen liittennä olevassa tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.